

Fondată: 1998
Anul XVIII

ELANUL

Nr. 165
NOIEMBRIE
2015

REVISTĂ DE CULTURĂ EDITATĂ DE ASOCIAȚIA CULTURALĂ „ACADEMIA RURALĂ ELANUL”
DIN GIURCANI, COMUNA GĂGEȘTI, JUDEȚUL VASLUI

Mircea Eliade și Anul Nou

Dan RAVARU

Trecerea de la un an la altul rămâne etapa de cea mai intensă trăire psihică, omul conștient de perisabilitatea sa determinată de scurgerea implacabilă a timpului încearcă o concretizare, o materializare a sa. Tristețea și bucuria se împletesc firesc odată cu părăsirea unei experiențe de viață și începerea alteia noi. Formele de manifestare ale acestui fond psihologic îmbracă cele mai variate forme, culminând cu cele de înaltă ținută artistică și fac parte din cel mai arhaic strat al creației populare. Aici întâlnim, de asemenea, o asociere armonică între vechi ritualuri reprezentative pentru începuturile umanității și aspecte contemporane, surprinzător de moderne. Toate sunt grupate și performante în cele 12 zile ale timpului sacral între Crăciun și Bobotează. Acum, când pretutindeni ar exista duhuri și demoni, când spiritele celor morți cutreieră satele și drumurile în cete, când forțele malefice eliberate de obișnuitele interdicții și tabuuri ar putea să reinstaureze haosul în lume, omul trebuie să acționeze pentru a le contracara.

- continuare în pagina 14 -

ETAPA DUNĂREANĂ (1853-1854) A CONFLICTULUI EUROPEAN

Dr. Ene-Vasile SPRÎNCENATU

Considerente politico - diplomatice

Nereușita actelor diplomatice desfășurate la începutul anilor 1850 aveau să aducă declarația de război a puterilor occidentale pe 24 martie 1854, după ce în anul anterior Turcia a recurs la aceeași decizie. O hotărâre grea având în vedere că urma a începe la Dunărea de Jos un conflict armat limitat pentru început la o confruntare ruso-turcă. Europa aștepta în acel moment ca loviturile decisive să aibă loc pe teritoriul unde armatele rusă și turcă își începuseră disputa. Ulterior, însă s-a dovedit că în confruntarea inițiată operațiunile militare și navale au avut un răsunet mai mic decât acțiunile politice și diplomatice. Totodată, dificultatea fundamentală de care s-au lovit aliații Porții a fost alegerea unui teren de atac eficace, căci după cum vom vedea Principatele române și zona Bulgariei de nord nu au constituit tocmai locul potrivit de acțiune, cauza urmând a fi prezentată.

- continuare în pagina 8 -

Trei documente de la mijlocul secolului al XIX-lea privind rânduiala îngropării morților

Dr. Arcadie M. BODALE

După cumplitele epidemii de holeră și ciumă care au decimat populația Moldovei în prima jumătate a veacului al XIX-lea, autoritățile statului au luat măsuri pentru izbucnirea unor noi epidemii.

Între acestea, un loc de seamă îl constituie scoaterea cimitirelor în afara orașelor și, mai ales, îngroparea morților la o adâncime de 8 palme, care astăzi sunt echivalente cu cca. 2 metri. Se încerca, astfel, evitarea dezgăpării cadavrelor de câinii care hălăduiau prin împrejurimile târgurilor.

Totodată, în această perioadă apar primele autopsii asupra cadavrelor, cu scopul edificării autorităților asupra

cauzelor deceselor unor persoane asupra cărora exista suspiciunea că ar fi fost ucise.

1

*Onoratului Departament al Cultelor și Instrucției
Publice*

*Comitetul Sănătății în Principatul Moldovei
No. 1004.*

*Anul 1855, luna Iunie 31 zile
lassi*

- continuare în pagina 3 -

DESCOPERIRI MONETARE INEDITE SAU MAI PUȚIN CUNOSCUTE DE PE TERITORIUL MOLDOVEI (I)

Dr. Lucian MUNTEANU*, Sever-Petru BOȚAN*, Aurora-Emilia APOSTU**

ADJUD¹ (jud. Vrancea)

<p>1. AR (<i>denarius</i>); 3,07 g; 16×18 mm; →; s.c.; bătută descentrat pe avers și pe revers; Av. X; Rv. C•MAIA[NI]/[ROMA]; C. Maianus, Roma, anul 153 î.Hr. (CRAWFORD 1974, 248, nr. 203/1a) sau anii c. 135-134 î.Hr. (SYDENHAM 1952, 50, nr. 427); MOA nr. inv. 15156.</p>		
<p>2. AR (<i>denarius</i>); 3,77 g; 15 mm; ←; s.c.; bătută descentrat pe avers; Av. M•CIP1•M•F/X; Rv. [RO]MA; M. Cippius, Roma, anii 115 sau 114 î.Hr. (CRAWFORD 1974, 303, nr. 289/1) sau monetărie neidentificată din Italia, anul c. 107 î.Hr. (SYDENHAM 1952, 72, nr. 546); MOA nr. inv. 15157.</p>		
<p>3. AR (<i>denarius serratus</i>); 3,68 g; 18×20 mm; ↙; f.s.c.; bătută descentrat pe revers; Av. M•; Rv. C•MAMIL/LIME[TAN]; C. Mamilius Limetanus, Roma, anul 82 î.Hr. (CRAWFORD 1974, 375, 377, nr. 362/1) sau monetărie auxiliară din Italia (B), anii c. 82-81 î.Hr. (SYDENHAM 1952, 119, nr. 741); Obs.: pe avers apare o contramarcă în formă de dreptunghi, plasată între bustul lui Mercury și <i>caduceus</i>, iar pe revers este o altă contramarcă, sub forma a cinci puncte dispuse în trapez, în dreptul mâinii drepte a lui Ulysses; MOA nr. inv. 15158.</p>		

În colecția Muzeului Oășenesc din Adjud se află trei denari romani republicani (Cat. 1-3), care își au originea într-un tezaur descoperit în zona sudică a orașului Adjud². Pe baza însemnărilor păstrate în Registrul de inventar al Muzeului, credem că această descoperire este posibil să se fi realizat în anii '70 - '80 ai secolului trecut.

Una dintre piese are pe avers un semn de formă dreptunghiulară, iar pe revers, un altul compus din cinci puncte, dispuse într-un trapez, cu baza în jos (Cat. 1/3). Considerăm că în ambele cazuri aceste simboluri au fost realizate în mod intenționat și reprezintă contramărci. Identificarea autorilor și a circumstanțelor în care au fost efectuate aceste operațiuni sunt aproape imposibil de realizat cu precizie. În literatura de specialitate există numeroase încercări de a interpreta aceste semne particulare, prezente pe emisiunile republicane³. Relativ recent, a fost reiterată, cu argumente plauzibile, ipoteza aplicării oficiale a contramărcilor, cu scopul de a investi cu valoare piesele „cu o greutate scăzută – uzate sau *fourrées*”, în vederea reintroducerii lor în circulație⁴. Din păcate, această opinie nu pare să se confirme în situația de față, căci moneda noastră este realizată dintr-un argint de bună calitate, iar greutatea ei (3,68 g) este relativ apropiată de valoarea teoretică de 3,86 g, estimată pentru emisiunile republicane

* Institutul de Arheologie, Iași; lucanas2000@yahoo.com; sever_botan@yahoo.com.

** Muzeul Vrancei, Focșani; auroraemiliaapostu@yahoo.com

1 Au fost folosite următoarele abrevieri pentru metale (AR – argint), date metrologice (g – gram, mm – milimetru), stare de conservare a monedelor (f.s.c. – foarte slab conservată, s.c. – slab conservată) și colecții (MOA – Muzeul Oășenesc Adjud). Suntem recunoscători domnului director, dr. Horia Dumitrescu (Focșani) și doamnei Elena-Izabela Popovici (Adjud) pentru sprijinul pe care ni l-au acordat, de fiecare dată, cu amabilitate, în studierea pieselor.

2 BOBI 1999, 205, Tab. 10; 217, nr. 1; 282; 433, pl. CXXI/1-3.

3 Discuții detaliate asupra acestei probleme, în spațiul de la nordul Dunării, conținând bibliografia mai veche și cea recentă, a se vedea la CHIȚESCU 1981, 40-43; MIHAILESCU-BÎRLIBA 1990, 109-110; PREDĂ 1998, 285-286.

4 MIHAILESCU-BÎRLIBA 1990, 110.

din argint, începând cu jumătatea secolului al II-lea î.Chr.⁵

Din punct de vedere cronologic, două din cele trei piese aparțin veacului al II-lea î.Hr., iar cea mai recentă se datează în cel de-al doilea deceniu al secolului următor⁶. Dar acest lot de denari reprezintă doar un fragment dintr-un tezaur ale cărui dimensiuni și structură cronologică inițiale nu le cunoaștem. Așadar este imposibil de apreciat în ce măsură informațiile cronologice pe care le oferă aceste trei monede sunt relevante pentru întreaga descoperire. În teritoriul de la nordul Dunării se cunosc câteva tezaure compuse din denari republicani, uneori asociate cu piese grecești, ultimele emisiuni fiind dateate în anii 89-80 î.Hr.⁷. Dar la fel ca și în cazul nostru, toate aceste descoperiri au fost recuperate doar parțial, astfel că ele nu constituie un orizont bine definit de tezaure încheiate în anii '80 î.Hr. Avem temeuri să presupunem că tezaurul de la Adjud s-ar putea data într-o perioadă mult mai târzie decât o arată cele trei piese studiate în lucrarea de față. Gradul ridicat de uzură a acestor denari constituie un indiciu pentru menținerea lor îndelungată în circulație. Unul dintre ei poartă contramărci, care au fost aplicate într-un moment ulterior emiterii. De altfel, studiile lui V. Mihailescu-Bîrliba au reușit să demonstreze, cu

argumente numismatice și arheologice pertinente, că moneda romană republicană își face apariția în arealul de la răsărit de Carpați abia la sfârșitul erei vechi și începutul celei noi, ea continuând să pătrundă tot mai intens în secolul I d.Hr.⁸.

BIBLIOGRAFIE

BOBI, V. M. 1999, *Civilizația geto-dacilor de la curbura Carpaților (sec. VI î.Chr.-sec. II d.Chr.)*, Bibliotheca Thracologica XXIX, București.

CHIȚESCU, M. 1981. *Numismatic Aspects of the History of the Dacian State. The Roman Republican Coinage in Dacia and Geto-Dacian Coins of Roman Type*. British Archaeological Reports, London.

CRAWFORD, M. H. 1974. *Roman Republican Coinage*, I-II, London.

MIHAILESCU-BÎRLIBA, V. 1990. *Dacia răsăriteană în secolele VI-I î.e.n. Economie și monedă*. Iași.

MOISIL, D., DEPEYROT, G. 2003. *Les trésors de deniers antérieurs à Trajan en Roumanie*, Wetteren.

PREDA, C. 1998. *Istoria monedei în Dacia preromană*. București.

SYDENHAM, E. A. 1952. *The Coinage of the Roman Republic*, London.

5 CRAWFORD 1974, 594-595.

6 Încadrări cronologice diferite vezi la BOBI 1999, 205, Tab. Nr. 10 („data primei emisiuni 107(99-94 î.e.n.; data ultimei emisiuni: 83 î.e.n.”), 217 („107-83 î.Chr.”). Credem că au fost luate în considerare doar ultimele două piese, ultima dintre ele fiind identificată eronat.

7 O listă a acestor descoperiri vezi la MOISIL, DEPEYROT 2003, 27-32, nr. 1-16.

8 MIHAILESCU-BÎRLIBA 1990, 112, 122; chiar și ultimele opinii ale lui C. Preda par să fie de acord cu un asemenea scenariu cronologic (PREDA 1998, 293).

Trei documente de la mijlocul secolului al XIX-lea privind rânduiala îngropării morților

- urmare din pagina 1 -

În toată vremea, dar mai ales în timp de epidemie, fiind de neaparată nevoie pentru sănătatea publică a să da groapelor pentru morți cuvenita adâncime, să pofteste pe Onoratul Departament ca să binevoiască a da ordinele sale locurile competente a nu îngădui a se îngropa vreun mort într-o adâncime mai mică de 8 palme și pentru mai bună siguranție de îndeplinirea acestei măsuri, să rânduiască niște pedepse pentru acei ce ar călca asemenea dispoziții.

..... m.p¹

N. Catar(g)i m.p.

Dr. Steg(a)r

secretari C. Alcazi m.p. ”

Primit 2 avgust 1855

No 3989

S(e)cția 2^a

Să va face poftire părintelui Mitropolitul ca întrucât mai neîntârzier să poroncească preoților de parohii a nu îngădui nicum îngroparea vreunui mort într-o adâncime mai mică decât aci arătată, însămnând înadinse pedepsi pentru acei din preoți ce nu ar păzi asemenea măsură. Totodată, să va scrie și poliției ca de îndată să dea întru aceasta cele mai aspre poronci cioclilor și să înfrâneze cu mare asprime pe acei ce s-ar descoperi neurmători, iar de lucrare să va răspunde², adăugându-se și isprav(nicilor) și episcopilor eparhioți³

Eș(i).

<Rezoluție:>

2 Formula «iar de lucrare să va răspunde» este scrisă de altă mână.

3 Formula «adăugându-se și ispravnicilor și episcopilor eparhioți» este scrisă de a treia mână.

AN-lași, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice Moldova, ds. nr. 191 /1855, f. 1r, orig., chirilică, c. neagră.

2

Onorabilului Departament Bisericescu
Departamentul din Năuntru al Principatului Moldaviei
Secția III
No 350
1856, luna ianuarie, în 4 zile.
lassi

Comitetul Sănătății, pe lângă adresa sub no 1783, împărțind Depart(amentului) în copie adresa ce au primit de la preosfinția sa episcopul eparhiot al Hușului supt no 744, arătătoriu despre înștiințare ci i-ar fi făcut protoereul aceluși ținut pentru dizgropare fără știrea sa a unui locuitoriu înmormântat la Schitul Magario și facere(a) autopsiei chiar în biserică de cătră fizic, cu mijlocire ca pe viitoriu să se comunice știință protoereilor competenți pentru a asăminea dizgropări, pe lângă poroncile date, atât de cătră Comitet fizicilor, cât și de cătră Departament isprăvnicilor ținutale, pentru regula ce să păzască pe viitoriu în asemine(a) caz, cu onor să poștește pe acel Departament să binevoiască a mijloci către înalt profiintit Mitropolit și preosfințiiile lor episcopi eparhioti ca să poroncească îndeobștie, tuturor protoiereilor ca îndată ce ar primi înștiințări de la autoritățile locale administrative, să reguleze cele de cuviință, întucât privește dohovniceasca lor competenție în așa cazuri, căci la neurmăre din parte-li, ele sunt autorizate a face asăminea operații în lipsa lor sau a reprentațiilor ce ar ave.

N. Catar(g)i m.p.

p(entru) șef secsiei G. Stroișescu (?) <m.p.>

<Rezoluție:>

No 68

În 16 ianuar

I

Secția 2^a

În înțălăsul adresei de afară, să va înaint(a) lucrare cătră părinții eparhioti, făcându-să cunoscut și Depart. spre respuns la această adresă.

.... m.p.⁴

No. 69.

AN-lași, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice Moldova, ds. nr. 191 /1855, f. 13r-v, orig., chirilică, c. neagră.

3

4 Semnătură indesifrabilă

Onoratalui Departamentu al Cultului și al Instrucției Publice

Comitetul Sănătății în Principatul Moldovei

No 2046

Anul 1857, luna avgustu, în 5 zile

lașii

Călduroasa climă a Prințipatului din timpul actual, cerând ca totdeauna o asigurare prezervativă în privirea susțineri stărei sănătății locuitorilor din țară, Comitetul poștește pe acel onorabil Departament să pună la cale, prin locurile competente, a se păzi cu exactitate, următoarele instrucții:

1. Morții să se îngroape în adâncime de 7-8 palme domnești și nicicum mai în fața pământului pentru ca nu răsbată evaporația din trupurile putrezinde și să producă vreo epidemie.

2. Ținterimurile să fie bine îngrădite cu gardu de giur împregiur, spre a fi neumblate, mai ales de animale patrupede.

3. Să nu să învoiască vara dizgroparea morților, după obicei ce există din vechime în țară, ca să nu aducă vreo ecsaborare favoritoare bolilor.

Aceste măsuri priincioase sănătății publice sunt de nevoie a se aplica, cu deosebire prin târguri în toată țara, fără ecsepție pentru a căroră executare onorabilul Departament va binevoi a înainte grabnic cuvenite de parte-i.

Z. Drilu (?) m.p.

N. Masranarde (?) m.p.

Secretar Alcazi m.p.

<Rezoluție:>

Departamentul Cultului și al Instrucției Publice

No 2730

Intrată la 7 avgost 1857

S<ecția> II

Încât să atinge pentru punctul 1 cu al 2-lea dup(ă) adresa de față, să va face eparhiotilor cuvenita comunicație spre punere lor în aplicație, iar pentru îngădire(a) ținti(ri)murilor se va scrie politiei pentru acele din capitalie și administrațiilor pentru a să lua măsuri pentru aceasta prin înțălăgere cu epitropii bisericilor sau cu aceia de la carii atârnă îngrijirea pentru ținerea unor aseminea <țintirimuri>⁵.

....⁶ <m.p.>.

AN-lași, fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice Moldova, ds. nr. 191 /1855, f. 29r-v, orig., chirilică, c. neagră.

5 Omis.

6 Semnătură indesifrabilă.

Sfânta Mare Muceniță Chiriachi – Protectoarea Episcopiei Hușilor

Dr. Nicolae IONESCU

A intrat în tradiția Bisericii Ortodoxe Române să-și cinstească așa cum se cuvine sfinții și moaștele lor ca ocrotitori ai unei biserici, mănăstiri, a unei eparhii sau provincii istorice. Amintim câțiva dintre ei: Sfânta Parascheva-ocrotitoarea Moldovei care se sărbătorește la 14 octombrie, moaștele ei se află la catedrala mitropolitană din Iași, aduse de domnitorul Vasile Lupu, unde are loc cel mai cunoscut pelerinaj din țară, Sfântul Dimitrie Basarabov - ocrotitorul Bucureștilor se serbează la 27 octombrie, ale Sfântului Grigore Decapolitul la 20 noiembrie, moaștele fiind la mănăstirea Bistrița din județul Vâlcea, ale Sfântului Ioan cel Nou de la Suceava la 24 iunie și este patronul spiritual al Bucovinei, Sfânta Filoftea-ocrotitoarea Episcopiei Argeșului la 7 decembrie, Sfântul Nifon, primul sfânt canonizat pe teritoriul românesc, este ocrotitorul Eparhiilor Târgoviștei și Buzăului (11 august) etc. În cadrul sfinților ocrotitori se înscrie și Sfânta Mare Muceniță Chiriachi, protectoarea Episcopiei Hușilor, sărbătorită în fiecare an la 7 iulie.

Moaștele și sfințele icoane, formează un mare tezaur spiritual al Bisericii Ortodoxe. Prin statornicia și rezistența lor milenară, prin harul Duhului Sfânt care îl poartă cu ele și pe care îl transmit, prin dragostea duhovnicească care ne însoțesc în viață, sunt o prezență permanentă a lui Dumnezeu și a sfinților mijlocitori, în mănăstirile, bisericile și în sufletele noastre. Pentru a ne îmbogăți spiritual, putem cunoaște pe acești sfinți, prin pelerinaje care au existat dintotdeauna și ele ocupă o poziție proeminentă în inima fiecărui creștin. Dacă pentru un musulman pelerinajul face parte din cei cinci stâlpi ai Islamului, pentru creștini este o dorință care cu răbdare, voință și evlavie se poate îndeplini.

Despre moaștele sfinților s-au spus multe de către teologi și s-au scris cărți întregi. Înaintașii și Sfinții Părinți au vorbit despre rolul lor duhovnicesc și dogmatic, în același timp ne-au învățat să ne închinăm la sfințele moaște, ca la icoane, „căci cinstea dată acestora se suie la chipul cel dintâi”, cum spunea Sfântul Vasile cel Mare. Mulți nu simt duhul care vibrează și se transmit prin sfințele moaște. Harul sfințelor moaște îl simt însă

credincioșii de la sate și orașe, frații noștri care iubesc Biserica ca pe Însuși Hristos, și pe sfinți, ca pe prietenii Mântuitorului. Ei, și noi în același timp, văd și simt în moaște o permanentă prezență a sfinților printre noi. O continuă intercomuniune, între divin și uman, între cer și pământ, între sfinți, ca mijlocitori înaintea Sfintei Treimi, și oameni ca penitenți sau purtători ai harului mântuitor, cum arăta regretatul arhimandrit Ioanichie Bălan.¹

Prin intermediul sfințelor moaște, noi suntem permanent în comuniune cu Hristos, cu Maica Domnului și cu toți sfinții prin rugăciune. Prin ele întreținem un dialog cu sfinții, simțind imediat harul Sfântului Duh și prezența divină care să ne dea încredere duhovnicească. Moaștele sunt un nesecat izvor de viață vie. Unde se află acestea, acolo sunt prezenți și sfinții. De aceea, noi când sărutăm sfințele moaște, ele emană un miros plăcut și ne amintim de viața duhovnicească a acestora. Le cinștim cu venerație și ne căim de păcate în fața lor, plângem cu lacrimi în vreme de durere sau cântăm laude și acatiste în fața lor, în momente de bucurie, cu credința că toate aceste acte de cult se urcă imediat la Dumnezeu și la sfinții Lui.

De asemenea, unele procesiuni publice se fac și cu sfințele moaște, alături de icoane în frunte, ca dovadă că toate au loc spre slava lui Hristos, a sfinților și Însuși Domnul este de față. La fel făceau și părinții noștri, călugări, pustnici, ostași și credincioși de toate vârstele. Purtau la piept, într-o pânză legată de grumaz, o cruce de lemn cu sfințele moaște și o mică iconiță pictată, de obicei, cu chipul Mântuitorului sau al Maicii Domnului. Cu ele se culcau, cu ele la piept se sculau și seara înainte de odihnă, scoteau crucea și icoana de la piept, le sărutau și așa plecau la muncă sau se odihneau. Moaștele sporesc credința în rândul credincioșilor și mențin tradiția ortodoxă. Ele duc mai departe urmașilor, evlavia, dragostea, mențin unitatea noastră duhovnicească și credința ortodoxă.

Iată pentru ce credincioșii noștri și călugării au prețuit dintotdeauna foarte mult sfințele moaște. Le-au

¹ Arhimandrit Ioanichie Bălan, *Sfințele moaște făcătoare de minuni din România*, Editura Mănăstirea Sihăstria, 2005, p. 8.

împodobit, le-au sfințit cu rugăciunile și lacrimile lor, le-au tămâiat, le-au așezat la loc de mare cinste. Iar în vremuri de primejdie le-au ascuns în munți și în peșteri necunoscute. Și dacă se întâmpla să cadă moaștele în mâinile păgânilor, ei nu renunțau la ele, nici nu le lăsau în robie, ci le răscumpărau cu multe daruri și bani. După tradiție, turcii nu distrugneau moaștele capturate, ci așteptau pe creștini să le răscumpere. Ei știau cât de prețioase sunt icoanele și moaștele pentru români. De aceea, le puneau la cântar și, cât cântăreau ele, atâția bani de argint sau aur se puneau pe celălalt taler. Dar, potrivit tradiției, icoanele și sfintele moaște se lăsau mult mai ușoare la cântar, spre a-i costa mai puțin pe creștini!²

Sfintele moaște făcătoare de minuni existente în țara noastră sunt un adevărat dar dumnezeiesc pentru poporul nostru ortodox. Ele poartă dragostea lui Hristos, a Maicii Domnului și a tuturor sfinților printre noi și ne silesc la mai multă credință, rugăciune și unitate duhovnicească. Viața sfinților sunt modele de urmat pentru noi, iar venerarea moaștelor ne întărește în credință și ne apropie mai mult de divinitate.

Istoria Bisericii Ortodoxe Române și a Sfinților Români se identifică cu cea a neamului românesc, fiind o istorie zbuciumată, cu eforturi mărețe, *cu sușuri și coborâșuri* în existența sa bimilenară. A fost firesc ca această credință creștină să însoțească întreaga viață și toate strădaniile românilor. Biserica, precum armata și școala, a fost alături de poporul român, atât în zile de bucurie, cât și în momente de încercări și restriște. Ea a binecuvântat și a sprijinit, prin cuvânt și faptă, toate strădaniile, luptele și jertfele românilor pentru apărarea pământului strămoșesc, pentru independența națională și unitate statală. Stau ca vii mărturie, în acest sens, multe nume de sfinți, ierarhi, voievozi, călugări și preoți de mir români, care au participat la evenimentele memorabile din istoria patriei, mulți dintre ei jertfindu-și chiar viața pentru neam și țară. Între aceștia, amintim pe voievodul Ștefan cel Mare-patronul spiritual al județului Vaslui, care se sărbătorește în fiecare an la 2 iulie, Sfinții Martiri Brâncoveni (16 august), Neagoe Basarab, ctitorul mănăstirii de la Curtea de Argeș, Andrei Șaguna, Dosoftei etc., recent canonizați de Sfântul Sinod. De altminteri, s-a rânduit de Biserică să se sărbătorească sfinții români, a doua duminică după Rusalii.

În cadrul afirmării Bisericii naționale se înscrie și contribuția ierarhilor Episcopiei Hușilor care au scris pagini memorabile în istoria românilor. A rămas neștersă până astăzi amintirea suferinței lor, a încercărilor neconținute de a rezista împotriva dominației străine, a jafurilor și datoririilor ce au urmat, a jignirilor, a suspendărilor și a surghiunurilor³.

În timpul primei domnii a lui Ieremia Movilă (1595-1600), mitropolit al țării fiind fratele său Gheorghe, a avut loc un moment de mare însemnătate pentru viața bisericească a Moldovei, anume întemeierea Episcopiei Hușilor. Înființarea Episcopiei, alegerea și hirotonia primului ei titular, episcopul Ioan, au avut loc între 6 mai și 15 decembrie 1598. De aici înainte, episcopul de Huși

apare mereu în actele vremii, alături de ceilalți ierarhi ai țării. De atunci, biserica cu hramul „Sfinții Apostoli Petru și Pavel” din Huși, ctitorită în 1495 de Ștefan cel Mare și Sfânt, a devenit catedrală episcopală. Noua episcopie ocupa ultimul loc între cele patru eparhii moldovene, după Suceava, Roman și Rădăuți. Ea avea atunci sub jurisdicție patru ținuturi: Fălciu, Lăpușna, Orhei și Soroca. Episcopia Hușilor a avut ierarhi de seamă, activitatea unora dintre ei fiind remarcabilă nu doar în viața bisericească, ci și în istoria culturii și ale conștiinței naționale. De-a lungul existenței sale, în 351 de ani (1598-1949) până la desființarea sa abuzivă de regimul comunist, în 1949, s-au rânduit în sacunul vlădicesc 39 de episcopi titulari și 10 locțiitori, unii titulari trecând și prin locotenență⁴

Deseori, conducerea Episcopiei a fost încredințată unor ierarhi care au strălucit prin virtuțile, râvna, însușirile și marile lor înfăptuiri. Aceștia, în calitatea lor de slujitori ai Domnului, au trebuit să vegheze la misiunea esențială a Bisericii, aceea de luminare a credincioșilor prin propovăduirea Evangheliei, de sfințire a lăcașurilor de cult și îndrumare a enoriașilor.

Episcopii Hușilor au avut în vedere sporirea duhovnicească a credincioșilor și, totodată, traiul lor zilnic bun și liniștit. „Deși înrăuțiți uneori de orânduirile social-economice de odinioară, aceștia s-au silit să ducă la îndeplinire înaltul mesaj creștin, binecuvântând strădaniile locuitorilor de pe aceste meleaguri, pentru condiții omenești de viață, sprijinind acțiunile de instruire și formare, îndeosebi ale acelor care doreau să intre în viața bisericească. Ei au înființat școli, contribuind astfel, la respectarea și statornicirea ordinii morale în lumea clericală, prin judecarea și condamnarea delincvenților.”⁵

Între ierarhii de seamă ai eparhiei se numără și Iacov Stamati, viitor mitropolit al Moldovei. Acesta pe lângă realizările sale edilitare remarcabile, aduce în anul 1787 un mare odor- *Sfintele Moaște cu mâna dreaptă a Sfintei Chiriachii*. Numele Sfintei se traduce în românește „Duminică”. Este ocrotitoarea Episcopiei Hușilor ce se prăznuiește de Biserica Ortodoxă, așa cum am menționat mai sus, la 7 iulie. Acest odor a fost cumpărat cu 100 de galbeni de la arhimandritul Ghenadie al Marii Lavre din Sfântul Munte Athos, de episcopul Iacov al Hușilor. Cutia cu Sfintele Moaște, aflată în catedrala episcopală, păstrează până astăzi documentul în limba greacă, cu data la care a fost achiziționat.

Amintim aici câteva informații despre viața acestei Sfinte. Menționăm că este și un acatist și un tropar al Sfintei Chiriachi care se cântă, de obicei, la vecernie în preziua prăznuirii.

Viața Sfintei Mucenițe Chiriachi.

A trăit la sfârșitul secolului al III-lea și începutul veacului al IV-ea când se întetesc prigonirile asupra creștinilor din Imperiul Roman și trăiesc cei mai mulți sfinți amintiți în sinaxarele ortodoxe.⁶ Astfel, în timpul împaratului Dioclețian (284-305), la anul 282, trăia

4 Ioachim Mareș, Episcop al Hușilor, *Conștiință și slujire preoțească*, vol. II, Huși, 2002, p. 126.

5 *Ibidem*,

6 Al. Lascarov-Moldovanu, *Viețile Sfinților*, vol. I –VII, Editura Artemis, București, 1998, pp. 5-11.

2 *Ibidem*, p.14.

3 Coman Vasilescu, *Istoria Episcopiei Hușilor*, în „Prutul”, An 6, iunie 2001, p. 6.

un creștin cu numele de Dorotei, împreună cu soția sa, Evsevia. Aceștia, nu aveau copii și se rugau lui Dumnezeu să le dea rod, făgăduind să dăruiască iarași Lui pe copilul care se va naște. Dumnezeu a ascultat rugăciunea lor și li s-a născut un prunc de parte femeiască în ziua Duminicii, pentru care au numit-o Chiriachi, care înseamnă ziua Domnului (Duminica). Și au hrănit-o cu învățătura și cuvântul Domnului, după cum ne învață Sfântul Apostol Pavel. Când păgânul Dioclețian a trecut la prigonirea creștinilor, atunci au fost pârâți părinții sfinteii împreună cu dânsa la împărat, că sunt creștini. Acesta cercetând pe părinții sfinteii i-au bătut și i-au trimis la ducele lust, ce se afla în părțile Meletinei, în Armenia, iar pe Chiriachi a trimis-o la cezarul Maximian, care se afla în Nicomidia. Acesta, aflând-o statornică în credința lui Hristos, a poruncit să fie bătută mult. Dar Sfânta se ruga lui Dumnezeu, nepăsându-i de chinuri. Atunci a zis sfânta către Maximian: „Nu te înșela, Maximiane, căci niciodată nu mă vei birui, căci harul lui Dumnezeu îmi este în ajutor”.

Atunci Maximian a trimis pe sfânta la Ilarion, stăpânitorul Bitiniei. Acesta, cercetând pe muceniță, a dus-o în căpiștea idolilor. Acolo rugându-se sfânta, s-a făcut cutremur mare încât s-au zdrobit idolii și s-au făcut praf. După aceasta a urmat o furtună și vântul a împrăștiat în vazduh praful idolilor, iar un fulger a ars fața stăpânitorului Bitiniei, care a și murit.

Venind alt stăpânitor în locul lui și fiind înștiințat de aceste minuni, a hotărât ca sfânta să fie supusă la felurite chinuri, din care a rămas nevătămată. Atunci a șezut stăpânitorul la judecată și a hotărât ca sfânta să

fie ucisă afară din cetate, prin tăierea capului. Atunci, mucenița Chiriachi a cerut timp să se roage. După ce s-a rugat mult, a învățat pe creștinii care îi urmaseră ei. După aceea, culcându-se pe pământ, și-a dat sufletul în mâinile lui Dumnezeu. Mergând ostașii aproape de dânsa, vrând să-i taie capul, și văzând-o moartă s-au înspăimântat.

În aceeași clipă au auzit un glas dumnezeiesc care le-a spus: “Mergeți, fraților, și propovăduiți măririle lui Dumnezeu”.

Credincioșii din Episcopia Hușilor o serbează în fiecare an în mod deosebit pe Sfânta Muceniță Chiriachi. La moaștele Sfinteii, cumpărate de vrednicul ierarh ardelean, Iacov Stamati de la Poarta Otomană și aflate în Catedrala episcopală din secolul al - XVIII-lea, au loc pelerinaje. Aici, la Huși, în mod special, înainte de desființarea Episcopiei, în anul 1948, era o sărbătoare foarte mare. Veneau creștini și de dincolo de Prut. În timpul regimului comunist, sărbătoarea era restânsă și a fost marcată într-un chip tainic. Scopul urmărit era dezrădăcinarea credinței și impunerea ateismului. Se știe, însă, că Biserica Ortodoxă Română, numită de marele poet, M. Eminescu, “*mama spirituală a neamului*” a contribuit de-a lungul istoriei, la dezvoltarea conștiinței naționale, la păstrarea identității românilor, poporul nostru „fiind

creștin de la întemeiere, dar de rit bizantin” cum a spus regretatul Papă Iona Paul al II-lea în vizita sa în mai 1999, în România. Fie rugăciunile Sfinteii Mucenițe Chiriachi, să fie bine primite de Cel Atotputernic, să aducă mângâiere, vindecare de boli și îmbărbătare, în sufletele îndurerate, ale tuturor celor care se roagă cu evlavie și credință.

Sfânta Muceniță Chiriachi, serbată la Catedrala Episcopală din Huși

ETAPA DUNĂREANĂ (1853-1854) A CONFLICTULUI EUROPEAN

- urmare din pagina 1 -

Cunoscut în literatura de specialitate sub denumirea de “războiul Crimeii”, peninsula fiind teatrul principal al faptelor, în conflictul desfășurat între anii 1853-1856 nu poate fi trecut cu vederea rolul important pe care teritoriul celor două țări române l-au avut în derularea evenimentelor. Datorită circumstanțelor și a dorințelor bine întemeiate a unora dintre aliați care își vedeau atinse grav interesele, Principatele nu au fost terenul desfășurării acțiunilor decisive. Cu toate acestea, ele au suferit în scurt interval de timp acțiunile opresive atât ale armatelor ruse cât și ale celor turce și austriece. Scopul propus nu este cel de a evidenția rolul celor două țări române în cadrul conflictului, deși acesta nu e de neglijat și nici de a prezenta aspectele militare – care nu vor fi ignorate – ci de a analiza într-o primă etapă cum stau lucrurile în plan diplomatic și interesele căror state vor fi atinse de-a lungul acestei etape; într-o a doua parte vom prezenta seria evenimentelor militare care au reținut atenția.

În cadrul diplomației europene politica statelor puternice viza, în general, poziția Rusiei în Orient, pericol pentru Europa, dar în mod special interesele particulare care le motivau mai mult în acțiunile întreprinse¹. De aceea, Anglia și Franța pentru a pecetlui alianța lor din martie 1854 au încheiat tratatul de la Londra din 10 aprilie 1854. Prin cele cinci articole părțile se angajau a restabili pacea între Rusia și Sublima Poartă pe baze solide și durabile (articolul 1) și, totodată, să nu tragă vreun avantaj particular din evenimentele care se produceau (articolul 4)². Desigur, de aici nu erau excluse sub aspectul “intereselor generale” viitoarele modificări care aveau să survină pe harta politică europeană³. Preocuparea permanentă care stimula acțiunea diplomatică a puterilor conflictuale era de a atrage în sfera de influență și alte state. Anglia și Franța urmăreau lărgirea coaliției în așa fel încât guvernul rus să se simtă grav amenințat și pentru a încheia pace. Pe lângă cele două țări occidentale în extinderea ariei de dispute au fost interesate și alte state europene din diverse motive (apărare teritorială, ieșirea de sub influența rusă, etc.). De altfel, pentru a nu fi surprinse de evenimentele care se succedau cu repeziciune, majoritatea acestor state s-au asigurat nu doar prin fonduri financiare alocate armatei ci și prin sporirea numărului de militari. Puterile au dorit ca alianța lor să se lărgască și prin aderarea altor state decât cele inițiale. Unul din primele state pe care occidentalii au încercat a-l coopta în tabăra lor a fost Suedia. Deși nu avea motive reale să rupă relațiile cu Rusia, proclamarea neutralității suedeze la mijlocul iernii (15 decembrie 1853), a fost un act de curaj, un prim episod al noii perioade care urma să se deschidă în istoria raporturilor dintre Suedia și Rusia⁴. Odată cu Suedia și-a declarat neutralitatea și Danemarca. Cele două note au fost prezentate la Sankt-Petersburg în același timp, cu

diferența că Danemarca l-a avertizat dinainte pe țar, în timp ce Suedia păstrase secretul. Țarul Nicolae I a primit cu indignare vestea neutralității Suediei, susținând cu amărăciune că era în profitul aliaților și cerând în același timp ca toate porturile să fie închise flotelor dușmane, lucru imposibil⁵. Rusia se putea aștepta oricând la un atac de pe Marea Baltică. Acțiunile țariste au eșuat nu doar în nord, ci și în Asia, unde Persia refuzase să ia armele în favoarea ei⁶. Totuși, țarul spera la un sprijin grec. Insurecția organizată și declarația de război adresată turcilor i-ar fi ajutat pe ruși într-o viitoare ridicare a tuturor popoarelor creștin-ortodoxe⁷. Sub presiunea Angliei și a Franței care au trimis fotele și un corp de armată în portul Pireu (aprilie-mai), elenii au fost neutralizați. Mai rămânea Serbia. Nicolae I presă pe generalul Paskievici, comandantul armatei ruse în Principate, să trimită un manifest în teritoriile sârbești pentru a-i determina pe locuitori să intre în război contra Turciei. Dar apelul făcut sârbilor ar fi dus la neliniști din partea Austriei, lucru nedorit de ruși. Pentru început acestea au fost primele eforturi ale celor două tabere, eforturi în van susținute. Nici țările baltice, nici cele balcanice nu au crezut de cuviință să intre în război⁸.

Ceea ce a dus la eșuarea planurilor “forțelor europene”, inclusiv occidentale, de a pune punct disputei provocate de Rusia a fost atitudinea celor două puteri ale Europei centrale, Austria și Prusia. Belligeranții s-au angajat într-un joc diplomatic strâns legat, Londra și Paris pe de o parte, Petersburgul pe de altă parte au început demersuri presante la Berlin și Viena pentru a antrena cele două țări. Lucrurile nu au stat deloc cum s-a presupus. În primul rând, Austria și Prusia erau convinse că desfășurarea conflictului pe teren “oriental” echivala cu “interesele germane”⁹. Prin semnarea protocolului din 9 aprilie 1854, Austria și Prusia îndreptățeau acțiunile Franței și ale Angliei atât timp cât nu urmau a se abate de la principiile înscrise în protocoalele din 5 decembrie 1853 și 13 ianuarie 1854¹⁰. Se cuvine a insista aici pe interesele deosebite ale Austriei spre deosebire de Prusia. Rusia vedea în Austria și Prusia aliați de a căror probitate nu se îndoia¹¹, însă Austria ar fi pierdut mai mult dacă puterea de la Sankt-Petersburg ar fi luat Constantinopolul. Slavii din Austria ar fi simțit atracția acestui oraș paralizând comerțul Austriei cu Orientul, neliniștind acest imperiu și pentru posesiunile sale în Adriatică¹². Totodată, erau amenințate nu doar echilibrul european, ci și independența Dunării, pentru care Austria era direct interesată nu doar din punct de vedere economic, ci și teritorial, vizând aici Principatele române. De aceea, pentru ea de preferat era “vecinătatea turbanelor decât a caschetelor”.

Prin interesele balcanice pe care le promova, Austria nu dorea izbucnirea unui conflict pe teritoriul european cu nici un preț, de aici rezidă secretul politicii

sale de pace, de protocoale și de tergiversare. Ea se pregătea pe două fronturi, pe de o parte lua măsurile necesare pentru a pune armata în poziție de a intra în viitorul apropiat în Principate¹³, pe de altă parte căuta să obțină concursul Prusiei cel puțin pentru defensivă, aceasta neavând interese decât pentru obținerea supremației în Confederația germană. Pentru a crea convingerea că dorește a acționa împreună în “apărarea intereselor germane în Orient”, Austria a reușit cu greu să determine Prusia să încheie pe 20 aprilie 1854 la Berlin, în aceeași zi în care mareșalul Saint-Arnaud prelua în mod oficial la Marsilia comandamentul armatei orientale, cunoscutul tratat de garanție reciprocă a posesiunilor teritoriale germane și negermane (articolul 1)¹⁴. Tratatul indica o ocupare a Moldo-Valahiei de forțele armate austro-prusace, în eventualitatea unei încorporări rusești sau a unui atac pe linia Balcanilor¹⁵. Prin articolul 4 al respectivului tratat, statele Confederației erau invitate să acceadă fără nici o condiție. Odată cu această cerere s-au creat divergențe profunde între statele germane, determinate de atitudinea fiecăruia față de “problemele germane”, în particular și de cele europene, în general. Expunerea acestor divergențe privind opinia fiecărui stat au fost prezentate în cadrul conferinței de la Bamberg (mai-iunie 1854), unde au luat parte toate statele germane. Prin intrigile sale, Prusia, care estima că poate să aibă ocazia de a relua autoritatea morală asupra statelor germane în cazul în care se arăta capabilă a avea o politică a ei, a uzitat de întreaga influență asupra statelor secundare din Confederație. E adevărat că guvernul prusac a fost mult mai dispus decât cel de la Viena a se arunca în hazardul războiului, să ia partea Rusiei, dar în același timp nu s-a dorit să se separe de Austria¹⁶. Astfel, ca urmare a aderării lor la amintitul tratat, Confederația de la Bamberg intenționa încheierea unui armistițiu forțat, prin retragerea tuturor beligeranților de pe teritoriul otoman. Un refuz furniza Germaniei ocazia de a interveni¹⁷. Confederații aveau pretenția de a participa ca *putere colectivă și europeană* la toate deliberările ulterioare pentru rezolvarea “problemei orientale”. Guvernele sperau să salveze nu doar echilibrul european, dar mai ales interesele germane în Orient, care în mare parte îmbrăcau buna existență a patriei, prosperitatea comerțului și a industriei¹⁸. Aceasta înseamna libertatea deplină a navigației și comerțului, o protecție eficace și sigură a populațiilor creștine supuse Turciei, ca și inviolabilitatea Greciei a cărei dinastie germană avea drepturi “legitime la simpatiiile Germaniei”. Chiar dacă nu au putut fi acceptate toate cererile, fapt care a dus la întârzierea aderării Confederației la tratatul din 20 aprilie până pe 28 iulie 1854, totuși Prusia și Austria au trebuit să țină seama de unele din cererile expuse în acțiunile diplomatice viitoare. Ne referim în special la Convenția de la Boyadjy-Keuy (14 iunie 1854) încheiată între Poartă și Austria. Invocând apărarea “intereselor germane”, Austria a reușit să obțină asentimentul Turciei de a-i ocupa teritoriul. Prin Convenția sus menționată, împăratul a recunoscut integritatea Imperiului otoman ca menținere a echilibrului european și că evacuarea Principatelor este una din condițiile acestei integrități. Pe acest temei, Austria a procedat la ocuparea militară

a țărilor române după evacuarea lor de către trupele ruse¹⁹. Prin acțiunile concertate ale statelor germane, un război de proporții la Dunărea de Jos nu mai era posibil. Puterile europene au fost determinate să caute un nou teritoriu de atac, cel mai potrivit părând a fi peninsula Crimeea. Care au fost cauzele care au dus la alegerea acestui teren de acțiune vom vedea într-un capitol viitor, destinat exclusiv conflictului în cauză.

Acțiunea puterilor germane nu s-a oprit doar la excluderea terenului de operațiuni militare la Dunărea de Jos. Prin ocuparea Principatelor române, Austria era convinsă că și-a atins ținta propusă în cadrul “afacerilor orientale”. Și nu doar pe plan extern spera că a atins cotele cele mai înalte, ci și pe plan intern, în cadrul Confederației crezând că a devansat locul ocupat de Prusia. S-a dovedit însă că toate victoriile diplomatice austriece dobândite în vara anului 1854 i-au adus mai multe dezavantaje decât avantaje. În primul rând, puterile occidentale sub amenințarea începerii insurecțiilor în Italia și Polonia, împing Austria spre adoptarea unei atitudini ostile față de Rusia. Pe de altă parte, Prusia îi subminează locul ocupat în Confederație prin refuzul participării la viitoarele negocieri care ar fi dus la “soluționarea conflictului oriental”. Aflându-se în permanență sub amenințarea directă a puterilor occidentale de a intra în conflictul ce se desfășura încă în cadrul “problemei orientale”, iar în interiorul Confederației subminată de intrigile țesute de Prusia, Austria nu mai reprezenta decât un factor de mediere a conflictului²⁰. Ea a fost cea care împreună cu Franța și Anglia au semnat nota de la 8 august 1854 la Viena, în vederea definirii a ceea ce aveau să fie “bazele păcii” prin care Rusia trebuia să renunțe la influența sa preponderentă în Principatele române; să-și abandoneze pretențiile exercitării protectoratului religios asupra populațiilor ortodoxe de Imperiul otoman; la aceste privilegii rusești urma a fi substituită o garanție colectivă acordată de marile puteri, libertatea navigației pe Dunăre fiind asigurată de un acord internațional, iar convenția Strâmtoarelor (1841) urma a fi revizuită într-un sens defavorabil intereselor rusești, dar în “interesul echilibrului de forțe în Europa”. Toate acestea ofereau, în perspectivă, soluționarea limitată, “orientală”, a conflictului. Prin acțiunea concertată a Austriei și Prusiei a căror atitudine dictată de “interese germane” au determinat menținerea conflictului pe terenul limitat al “problemei orientale”, Crimeea a devenit ulterior teatrul principalelor acțiuni militare, iar Viena capitala principalelor acțiuni diplomatice.

Considerente militare

Așa după cum am menționat și la începutul capitolului nu-mi propun să prezint evenimentele militare desfășurate la Dunărea de Jos; trebuie, totuși, schițate însă, măcar în linii mari, o parte a acelor acte militare care au determinat izbucnirea unui conflict “oriental” într-o primă fază ruso-turcă.

Comasând trupe de-a lungul Prutului, încă din luna mai 1853, armata rusă a trecut acest râu pe 3 iulie ocupând Principatele române, încălcând, astfel, dreptul internațional prin ocuparea unui teritoriu străin. Comandantul șef al armatei ruse, prințul Gorciakov, a adresat locuitorilor Moldovei și Valahiei o proclamație

destinată a-i liniști în privința ocupației. Se spunea că Rusia dorea să evite un război ofensiv împotriva Turciei atât timp cât "demnitatea și interesele ei îi vor permite". Când privește locuitorii celor două state nu știau sigur care erau atribuțiile față de ruși, incertitudinea aducându-le o și mai mare teamă²¹. Rusia, prin ocuparea teritoriului lor încălca clar prescripțiile dreptului neutrilor. Odată ajuns la București (5 iulie 1853), Gorciakov adresă atât prințului Moldovei cât și celui al Valahiei ordinul de a întrerupe orice relație oficială cu Poarta, iar pentru a face mărturia acestei rupturi să înceteze a plăti tributul pe care îl datorau. Astfel, într-un prim pas ajuns în Principatele române, am putea spune că Rusia substituia suzeranitatea Porții în favoarea ei. Guvernul otoman, care nu a crezut a face un caz de război din această invazie a cerut prinților să continue plata tributului, iar dacă nu, erau liberi să-și mute sediul guvernului în locurile care urmau a le fi indicate²². În schimb, rușii văzând în Principate un teritoriu cucerit, încep a-și impune propriile condiții, care în final au dus la părăsirea tronurilor de către domni. Ei au impus o cenzură puternică, întrerupând orice legături între cele două maluri dunărene comerțul de grâu și de animale a fost suspendat și interzisă navigarea pe Dunăre a tuturor tipurilor de nave sub pavilion moldo-valah. Condițiile ca atare erau foarte dificile și loveau nu doar în integritatea celor două state române cât și a celor vecine lor, mai ales a Turciei. Date fiind condițiile impuse nu mai era decât un pas pentru anexarea Principatelor la Rusia, fiind suficient doar instalarea unui guvernator rus atât timp cât consiliile administrative erau conduse de prințul Gorciakov la București și generalul Uruzov la Iași. Cabinetul de la Sankt-Petersburg hotărî să centralizeze puterea în aceeași mână prin numirea la București a unui "președinte plenipotențiar", baronul Budberg, însărcinat să conducă în numele împăratului.

Înainte și imediat după ocuparea Principatelor de către trupele ruse, diplomația europeană s-a sesizat, încercând cu toate eforturile să rezolve în mod pașnic acest diferend. În schimb, Rusia a motivat ocupația prin faptul că cele două puteri, prin navele aduse în Dardanele, au dus la acutizarea crizei prin complicații noi. Prin ocuparea militară a Principatelor române guvernul rus afirmă că nu făcea decât să restabilească echilibrul pe care cele două puteri l-au încălcat prin ocuparea maritimă²³. Totodată, Rusia mai cerea un protectorat deopotrivă religios și politic a cărui consecințe se "exagerează", spunea ea. Nu se cerea pentru coreligionarii săi din Orient decât menținerea *statu-quo*-ului și conservarea privilegiilor pe care le poseda *ab antiquo* sub egida suveranului lor²⁴. O cerere îndreptățită a Rusiei la baza căreia a invocat o serie de închipuite stipulații ale unor vechi tratate încheiate la Kuciuk-Kainardgi (1774), Adrianopol (1828), Balta Liman (1849), deasupra cărora s-au evidențiat "sentimentele cele mai scumpe, naționale și religioase". Invocând aceste drepturi, Rusia credea că i se cuvine a ocupa provinciile dunărene. Motivațiile invocate cu privire la drepturile sale, care erau un afront nu doar adevărului, ci și civilizației, guvernele Franței și Angliei nu întârzie să le răspundă. Ele au negat că era vreo asemănare între poziția flotelor combinate în golful Besika și cea a armatelor ruse în Principate. Flotele

au dreptul să ancoreze aici ca și în oricare alt port din Marea Mediterană. Prezența lor nu era interzisă prin nici un tratat, nu violau nici un teritoriu și nici un principiu de drept al oamenilor. Din contră ocuparea Principatelor constituie o infracțiune a principiilor de drept și un act de ostilitate directă și de violare împotriva teritoriului turc²⁵. Cele două guverne vedeau în Rusia pe cea care încălca legea, declarând în egală măsură nefondate pretențiile sale. Ele sunt de acord asupra unui punct decisiv, că intrarea rușilor în provinciile dunărene constituie o violare a drepturilor ginților la care sultanul este autorizat să răspundă printr-o declarație de război. Între timp armate turcești se grupau de-a lungul malului drept al Dunării. Printr-o scrisoare adresată de Omer-pașa, șeful armatei turcești din Rumelia, prințului Gorciakov pe 26 septembrie (8 octombrie) 1853 i se cerea să evacueze cele două Principate române într-o perioadă de cincisprezece zile, în caz de răspuns negativ ostilitățile trebuiau să înceapă. Gorciakov a răspuns că nu are nici o putere de la împărat pentru a trata pacea, războiul sau evacuarea Principatelor. Prin urmare, războiul era hotărât. După mai multe luni de negocieri infructuoase, se urma a se trece de la vorbe la fapte. Însă oficialitățile ruse continuau să susțină că nu vor un război ofensiv, depinzând de turci dacă inițiativa va fi sau nu luată²⁶. Duplicitatea politicii moscovite avea să fie văzută atunci când țarul Nicolae I, contrar afirmațiilor cancelarului său nu lăsa nici o îndoială asupra hotărârii de a urma pe cale armelor mișcări împotriva Turciei²⁷.

Operațiunile militare au început din chiar ultima zi a ultimatumului dat de turci, adică pe 23 octombrie 1853, printr-un incident înregistrat între soldații egipteni și cei ruși. Înainte de a continua cu o serie din aceste evenimente trebuie spus că cele două tabere beligerante aveau efective militare aproximativ egale, cu toate că în epocă Rusia se plângea de starea deplorabilă a armatei și a echipamentului de război. Plasat sub comanda mareșalului Omer-pașa, efectivul armatei turcești se ridica la un număr aproximativ de 160000 soldați, divizat în patru corpuri cu cartierul general la Sofia. Armata rusă comandată de generalul-prinț Gorciakov, avea ca șef de stat major pe generalul Kotzebue. Ea înregistra efective din corpul 4 armată, condusă de generalul Dannenberg și o parte a corpului 5 armată condusă de generalul Lüders. Armata a cărei număr ajungea la 100-120000 soldați avea ca rezervă un corp de oaste la Osten-Saken, cantonat în Basarabia.

Având în vedere numărul generalilor experimentați trimiși în luptă, generali a căror glorie a fost recunoscută pe multe câmpuri de bătălie, putem concluziona că ocuparea Principatelor nu era deloc lipsită de importanță, iar conflictul care tocmai izbucnise nu era minor. Împăratul Nicolae I credea că desfășurarea unui aparat militar formidabil i-ar fi obligat pe turci să cedeze. A fost o gravă eroare, când războiul a început o bună parte a forței rusești se diminuase²⁸. După trei luni de ocupație, armata rusă era incapabilă să încerce o mișcare agresivă împotriva turcilor, datorită condițiilor precare de igienă, a proastei alimentații și factorilor climatici, căldurile excesive din vara anului 1853. Totuși, pentru a nu fi martori ai unui război care să antreneze

mult mai multe forțe decât cele rusești și turcești, Franța și Anglia reușesc să obțină din partea Porții un ordin prin care ostilitățile să fie suspendate pe o perioadă de o lună. Pentru prevenirea unei joncțiuni ruso-sârbe, însă, Omer-pașa nu a ținut cont de acest ordin, turcii au masat trupe la Vidin și Calafat. Atacul Porții era proiectat pe mai multe fronturi: Vidin-Calafat, Turtucaia-Oltenița, Silistra-Călărași, Rusciuk-Giurgiu pentru a induce în eroare trupele rusești. Prin acțiunile întreprinse, armatele turcești reușesc un lung șir de succese la Oltenița, Calafat, Cetate. Se încheia, astfel, anul 1853, turcii au reușit să ocupe poziții strategice pe malul stâng al Dunării. Însă conflictul nu luase sfârșit. În primăvara anului următor rușii se pregăteau să îndeplinească planul campaniei proiectat pentru invadarea Bulgariei. Pentru ei dar și pentru întreaga Europă protocolul de la 9 aprilie ca și tratatul de la Berlin au produs a impresie deosebită și efectul s-a făcut simțit aproape imediat la Sankt-Petersburg, mai ales când, într-o scrisoare apărută în "Gazette officielle de Vienne", împăratul Frantz Iosef ordona ministrului de interne, baronul Bach, să procedeze imediat la o înrolare a unui număr de 95000 soldați. Cauza acestei înrolări a fost concentrarea trupelor ruse la frontiera de nord-est a imperiului, în apropierea Cracoviei, și pe care rușii o justificau prin mișcărilor analoage pe care le făcea în același timp armata austriacă în Transilvania și în Banat.

Este de remarcat poziția pe care o ocupă cele două imperii raportate unul la celălalt. Este o situație de echilibru reciproc, care a trebuit să le facă mai circumspecte decât Franța și Anglia, dar care a avut ca rezultat imobilizarea și paralizarea unui număr mare de soldați ruși ce s-ar fi putut găsi pe malurile Dunării sau a Crimei, dacă Austria nu i-ar fi ținut în vecinătatea frontierei sale. Serviciul pe care l-au făcut indirect puterilor aliate a fost real și considerabil. Aceste demonstrații ale Europei au forțat mai întâi Rusia să-și modifice poziția în Principatele dunărene. Cu toate forțele adverse care au înconjurat-o, armatei prințului Gorciakov îi era imposibil să rămână împrăștiată în Principate de la Calafat până la Galați, fără locuri întărite, fără bază de operații, fără locuri de depozitare sigură a alimentelor, a materialului. Astfel, Petersburgul a decis să abandoneze Valahia mică pentru a concentra armata pe Siret și în același timp s-a hotărât să se grăbească operațiunile începute la Dunărea de Jos și în Dobrogea, și de a le încununa prin cucerirea Silistrei. Pentru a da un mai mare răsunet acestui plan de operațiuni, mareșalul Paskievici a fost numit, în luna aprilie la comandamentul armatei dunărene. În schimb, împăratul Nicolae I avea pretenția de a conduce din cabinetul de la Sankt-Petersburg operațiunile armatei, imixtiunilor fiind atribuite și reversul campaniilor de iarnă a prințului Gorciakov. Se credea că asediul Silistrei i-a fost impus mareșalului Paskievici. Paralel cu campania de la sudul Dunării a fost ocupată și Dobrogea, satele au fost prădate, oamenii masacrați. În zece zile Dobrogea și Bulgaria occidentală au fost devastate, armatele rusești s-au oprit în acest ținut mlăștinos aproape două săptămâni. Imprudența i-a costat mai bine de 10000 de oameni care au rămas imobilizați datorită epidemiilor contactate²⁹. În luna mai principala preocupare a

generalilor ruși a fost asediul Silistrei. În aceeași perioadă armata anglo-franceză a început să ajungă în Turcia, după ce puterile occidentale au declarat că o să ajute Turcia nu doar moral, ci și material. Aliații nu au așteptat efectul pe care tratatul din 20 aprilie 1854 trebuia să-l producă la Sankt-Petersburg pentru a începe ostilitățile. În luna martie flota engleză a început să înainteze spre Marea Baltică. În Marea Neagră flota combinată primise la 10 aprilie vestea declarației de război, în aceeași lună fiind bombardată și Odesa. Era începutul ostilităților, dar nu era încă începutul războiului, adevăratul război care produce rezultate în urma cărora erau obligați să încheie pace. Crezând că este necesar să se facă o creștere a forțelor terestre și maritime în scopul de a sprijini și a contribui mai eficient la restabilirea păcii, printr-o depeșă din data de 13 decembrie 1853, trimisă generalului Baraguay d'Hilliers, Drouyn de Lhuys autoriza intrarea flotei franceze în Marea Neagră ca pe o operațiune foarte indicată³⁰. Din momentul în care trupele aliate au ajuns la Galipoli sau la Scutari, ele erau suficient echipate pentru a merge direct în lupta împotriva dușmanului, totuși datorită condițiilor existente, a lipsei de organizare, s-a exclus posibilitatea intrării imediate în campanie. În ofensiva îndreptată împotriva Silistrei, rușii au întâlnit o rezistență înverșunată. Fără posesiunea acestei cetăți nimic nu mai era realizabil în Bulgaria și nici în ofensiva către Balcani. Rezistența cetății la asaltul final asupra Silistrei pare a fi fost unul din motivele retragerii, însă, după cum "Revue..." menționează, mareșalul Paskievici a dat dispoziții de retragere în momentul cunoașterii semnarea tratatului din 14 iunie 1854 între Austria și Turcia. Anunțându-se intenția de a evacua cele două Principate, mareșalul a pus motive de ordin strategic lăsându-se să se creadă că această mișcare nu avea decât un caracter provizoriu. În seara din 29 spre 30 iunie rușii au ridicat asediul Silistrei. Două cauze principale au dus la acest eșec. Prima e legată de pierderile mari pe care climatul și anotimpul le-au produs armatelor ruse, cealaltă era înțelegerea legitimă pe care o inspira rușilor sosirea armatei aliate la Varna³¹. Campania luase sfârșit dar o dificultate gravă avea să o urmeze. Generalul victorios a trebuit să lase loc armatei austriece să ocupe Principatele în locul armatei intrate în București.

Tratatul din 14 iunie avea un inconvenient, nu stabilea cu claritate rolul convenit autorităților austriece în Moldova și Valahia în raporturile oficiale cu generalii turci și comandanții anglo-francezi, dacă aceștia ar fi operat pe teritoriul român. De aici neînțelegerile survenite între Omer-pașa și generalul Coronini (șeful corpului de ocupație austriacă). Ocuparea austriacă a debutat cu violențe în principalele orașe și sate ocupate. Austria își luase rolul de putere protectoare³², iar autoritățile otomane nu aveau dreptul să facă nici o arestare sau să expulzeze pe cineva din Principate atât timp cât trupele imperiale și regale le ocupau. Aliații au trimis o depeșă lui Omer-pașa pentru a face o diversiune pe Prut pentru a-i ocupa pe ruși pe frontiere în timpul expediției din Crimeea. Omer-pașa fu de acord cu planul aliaților, în schimb contele Coronini nu a permis nici o neînțelegere între turci și ruși pe Prut, pentru că nu dorea cu nici un preț să intre în război³³. De altfel, Coronini afirmase că

“atâta timp cât austriecii sunt în Principate războiul este imposibil în centrul Europei”. S-a ajuns, deci, până la acest moment critic, când prima campanie tocmai s-a terminat, iar războiul urma, fără îndoială, să reînceapă mai înfricoșător ca niciodată.

Trebuie fixate punctele de plecare în acest război și limita în care el se găsește după campania din 1854, fie la Viena, fie sub zidurile Sevastopolului. Cu toate eforturile diplomatice acțiunile militare nu au putut fi încheiate definitiv. Etapa dunăreană a “conflictului oriental” a fost doar o verigă din lanțul greu al războiului care urma să izbucnească. Se încheia o campanie în care turcii ieșiseră învingători plecând cu un atu în viitorul conflict. S-a dorit ca acest conflict să nu poată izbucni, încercându-se oprirea lui prin diplomația activă care s-a desfășurat în intervalul 1853-1854. Nu s-a putut datorită intereselor existente atât la nivelul marilor cât și micilor state. În fapt, nu se poate vorbi de o neutralitate privind conflictul; au existat doar căi secrete și dorințe care așteptau să fie realizate. Alături de marile puteri ale căror scopuri erau clar definite, existau state mai mici, care doreau să scape de pericolul ce le amenința. Nici o țară nu a fost practic dezinteresată în această chestiune atât de complexă.

Note:

¹ *Histoire de la crise orientale de 1853-1856. D'après des documents inédits*, Bruxelles et Leipzig, 1858, p.16.

² “Annuaire des Deux Mondes” 1854-1855, Paris, 1855, p.1 (în continuare “Annuaire...”).

³ Gh. Cliveti, *România și crizele internaționale 1853-1913*, Editura Fundației “Axis”, Iași, 1997, p.69-70.

⁴ A. Geffroy, *La Suède avant et après le traité de Paris*, în “Revue des Deux Mondes”, tome III, Paris, 1856, p.480.

⁵ *Ibidem*, p.81.

⁶ A. Debidour, *Histoire diplomatique de l'Europe*, tome II, Paris, 1891, p.114.

⁷ Kauffmann, *La Russie et l'Europe* (f. a.), p.51.

⁸ P. Renouvin, *Histoire diplomatique de 1815 à 1914*, Institut des hautes études internationales et Centre européen de la dotation Carnegie, 1929, p.4.

⁹ Gh. Cliveti, *op. cit.*, p.73.

¹⁰ Kauffmann, *op. cit.*, p.47.

¹¹ În întrevederea din 1853 între ambasadorul Franței la Sankt-Petersburg și țarul Rusiei, ultimul afirmă “À quatre vous me dicteriez la loi? Cela n'arrivera jamais, car je suis sûr de l'Autriche et de la Prusse”, P. Renouvin, *Histoire des relations internationales*, tome II, p.566.

¹² *Histoire de la crise orientale de 1853-1856. D'après des documents inédits*, Bruxelles et Leipzig, 1858, p.17.

¹³ *Autriche*, în “Annuaire...” 1853-1854, Paris, 1854, p.592.

¹⁴ “Annuaire...” 1854-1855, Paris, 1855, p.13.

¹⁵ *Ibidem*, p.15.

¹⁶ Kauffmann, *op. cit.*, p.47.

¹⁷ *Autriche*, în *op. cit.*, 1853-1854, Paris, 1854, p.502.

¹⁸ *Ibidem*, p.503.

¹⁹ “Annuaire...” 1854-1855, Paris, 1855, p.15.

²⁰ *Autriche*, în *op. cit.*, 1853-1854, Paris, 1854, p.593.

²¹ H. Lamarche, *Les Turcs et les Russes* (f. a.), p.37

²² *Empire Ottoman*, în “Annuaire...” (1853-1854), Paris, 1854, p.704.

²³ A doua circulară a contelui Nesselrode, Sankt-Petersburg, 20 iunie (2 iulie) 1853, apud H. Lamarche, *op. cit.*, p.36.

²⁴ *Ibidem*, p.37.

²⁵ Răspunsul contelui Clarendon la a doua circulară a contelui Nesselrode, Foreign-Office, 16 iulie 1854, apud *Ibidem*, p.38 și Nota circulară adresată de Drouyn de Lhuys agenților diplomați francezi în străinătate, Paris, 15 iulie 1853, apud *Ibidem*, p.37.

²⁶ A treia circulară a lui Nesselrode, Sankt-Petersburg, 19 octombrie 1853, apud *Ibidem*, p.51.

²⁷ Al doilea manifest al împăratului Nicolae dat la Tsarskoe-Selo, 26 octombrie (1 noiembrie) 1853, apud *Ibidem*, p.56.

²⁸ Eugène Poujade, *Omer-Pacha et la guerre sur le Danube. Les Russes et les Autrichiens dans les Principautés*, în “Revue des Deux Mondes”, tome II, Paris, 1856, p.815.

²⁹ *Ibidem*, p.830.

³⁰ H. Lamarche, *op. cit.*, p.66.

³¹ Xavier Raymond, *Une année de guerre et de diplomatie*, în “Revue des Deux Mondes”, tome X, Paris, 1855, p.455.

³² Eugène Poujade, *op. cit.*, p.841.

³³ *Ibidem*, p.842.

Deținuți politici din regiunea Galați executați în timpul regimului Gh. Gheorghiu-Dej

Dr. Sorin LANGU

Avansul armatelor sovietice spre vestul Europei a constituit doar avangarda a ceea ce urma să vină: comunismul.¹ Impopular, impus de sovietici comunismul a fost contestat încă de la început și a coincis cu valuri de teroare. Schimbarea elitelor s-a produs în mai multe valuri și a avut loc în toate componentele vieții sociale: viața politică, societatea civilă, armata, viața spirituală, educația. Schimbarea a însemnat epurări, arestări, deportări, internări în centre de detenție, lagăre de muncă etc.², totul pe fondul fricii și a acțiunii Securității.³

Un prim val al terorii s-a desfășurat în anii 1945-1947 și s-a îndreptat contra membrilor și simpatizanților partidelor “istorice”, pentru ca după 1948 să intervină alte valuri de represiune. Numărul celor închiși de regimul

comunist pentru chestiuni politice este dificil de apreciat: se pare că au fost între 200 000 și 600 000 de oameni arestați, de categorii diverse: legionari, opozanți politici, preoți catolici, țărani care se împotrivesc colectivizării, studenți, partizani etc. Recent au fost publicate de ICCR o parte a fișelor matricole penale a deținuților politici urmând a fi publicate și restul din cele 93000 de fișe. Din regiunea Galați am identificat cinci deținuți politici care au fost executați în perioada 1950-1960, după cum urmează: Ioanid Alexandru, Ioanid Paul, Macri Costică, Șerbu Gheorghe și Sîmpetru Viorel.

Ioanid Alexandru se naște în Brăila, raionul Brăila, în anul 1920, absolvă Facultatea de Științe Juridice, luptă în război ca ofițer, iar după se angajează ca funcționar

la Ministerul Comerțului. Arestat în 18.09.1959 este executat la Jilava pe 18.02.1960, dar decesul este înregistrat la Sfatul Popular două zile mai târziu.

Ioanid Paul se naște în Brăila, raionul Brăila, în anul 1923, inginer de tehnică militară, apoi profesor. Este arestat în 18.09.1959 și executat pe 18.02.1960. Cei doi sunt frați, cu toate că există câteva deosebiri în ceea ce privește fișele matricole: tații sunt diferiți, David și Iosif, etnia evreiască și română.

Macri Costică s-a născut la Șivița, raionul Galați,

în anul 1912, aviator în trecut, mecanic în prezent, cu o origine "mic burgheză", părinții fiind funcționari în perioada interbelică. Este arestat în octombrie 1951 și moare la Jilava în 23.05. 1952 (diagnostic TBC)

Șerbu Gheorghe se naște la Gănești, raionul Berești, în anul 1907, funcționar M.A.N., apoi profesor de limba și literatura română. Este arestat în 10.10.1950 și executat la Jilava în 24.04.1952.

Sîmpetru Viorel se naște la Berești, raionul Berești în anul 1935. Student la București, este acuzat de simpatii legionare, arestat în 1955, eliberat la 18.01.1958, lucrează ca electrician o perioadă, pentru a fi rearestat pe 4.10.1958. Patru zile mai târziu este executat la Jilava.

Faptele pentru care sunt arestați sunt diverse: uneltire – Ioanid Alexandru și Ioanid Paul, crimă contra umanității – Macri, spionaj și înaltă trădare - Șerbu, acte de legionarism – Sîmpetru, în două cazuri există și scurte descrieri ale faptelor incriminate. Astfel Macri Costică a înlesnit maltratarea unor membri UTC în 1934, iar Șerbu a participat la "organizația dela Legația Franceză". În afară de Macri, care domiciliază în Galați, ceilalți domiciliază în București. Primii doi sunt membri PMR, iar anterior ai UTC, în timp ce Macri și Șerbu erau înregistrați ca fiind apolitics.

După cum se vede cei cinci au fost arestați în două etape diferite: o primă etapă este în anii 1948-1952,⁴ iar a doua în anii 1958-1962. În anii 1948-1952 sunt marile procese ale membrilor partidelor politice "istorice", sunt marile procese de spionaj din jurul legațiilor engleză, franceză, americană, iugoslavă și turcă. (Acum este arestat Șerbu Gheorghe). Tot acum sunt arestați legionarii (prima arestare a lui Sîmpetru), social-democrații lui Titel-Petrescu, prelații catolici, și în general oricine era susceptibil de a fi opozant al regimului sau al comunismului (arestarea lui Macri).

A doua etapă survine după retragerea trupelor sovietice din România, când pentru a demonstra fidelitatea față de Moscova și faptul că merităm "favoarea" făcută de sovietici, conducerea comunistă a trecut la un alt val de teroare, prin care au încercat să lichideze orice rămășiță de opoziție anticomunistă.⁵ Acum sunt arestați frații Ioanid, deși erau membri PMR, și tot acum este rearestat Sîmpetru Viorel. Articolul din Codul Penal, pe baza căruia au fost condamnați deținuții este "celebrul" 209 (în cazul fraților Ioanid),⁶ art.207 în cazul Sîmpetru,⁷ neprecizat în celelalte cazuri.

Condamnările la moarte nu sunt excepții, ci reprezintă ceva obișnuit în această perioadă: în octombrie 1950 are loc procesul grupului de rezistență Paragină-Timaru, 64 persoane implicate,⁸ în iulie 1951 se desfășoară la Brașov procesul grupului Ogoranu, cu peste 20 de condamnări la moarte,⁹ execuția grupului Arnăuțoiu la Jilava în iulie 1959,¹⁰ arestarea lui Arsenescu în februarie 1960¹¹ etc., într-o obsesie a sistemului de a-și consolida puterea, obsesie degenerată într-o paranoia asasină.

Note:

- 1 Despre contextual instaurării comunismului în Europa de Est, S.Courtois (coord), Dicționarul comunismului, Iași, 2008, p.51-57
- 2 M.Oprea, Bastionul cruzimii. O istorie a Securității (1948-1964), Iași, 2008, p.23-26
- 3 Ibidem, p.47-50
- 4 R.Rusan, Cronologia și geografia represiunii comuniste în România. Recensământul populației concentraționare (1945-1989), București, 2007, p.20
- 5 R.Rusan, op.cit, p.31-33
- 6 Ibidem, p.37-38, despre implicațiile și avatarurile acestui articol vezi Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România, Raport final, București, 2006, p.191-192, 193, R.Rusan (coord), Sfârșiți odată cu trecutul negru. Sistemul represiv comunist din România, Fundația Academia Civică, 2010, p.40, 42, M.Oprea, op.cit, p.121
- 7 Despre articolul 207 vezi Comisia prezidențială pentru analiza dictaturii comuniste din România, Raport final, București, 2006, p.191, M.Oprea, op.cit, p.121
- 8 R.Rusan et alii, România în timpul războiului rece. Scurtă cronologie a evenimentelor, instituțiilor și mentalităților (1945-1989), Fundația Academia Civică, 2011, p.33
- 9 Ibidem, p.35
- 10 Ibidem, p.60
- 11 Ibidem, p.61

Mircea Eliade și Anul Nou

- urmare din pagina 1 -

Între mijloacele cele mai eficiente se înscriu mascarea – care derutează duhurile – zgomotul cel mai puternic – le sperie muzica și dansul care le încântă pe strămoșii întorși între noi. Atât cercetările arheologice completate cu studiul populațiilor primitive cât și cunoașterea vechilor civilizații, egipteană și mesopotamiană, confirmă extraordinara vechime a obiceiurilor de Anul Nou.

Demonstrarea adevărului de mai sus a fost realizată cu deplină plenitudine de Mircea Eliade în monumentala sa lucrare *Istoria credințelor și ideilor religioase*. Iată o primă aserțiune în acest sens: „Întrucât lumea trebuie reînnoită periodic, cosmogonia va fi reiterată prin ritualuri cu ocazia fiecărui An Nou. Acest scenariu mitico-ritual este atestat în Orientul Apropiat și la indo-iranieni. Dar îl găsim, de asemenea, în societățile de cultivatori primitivi, care prelungesc, întrucâtva, concepțiile religioase ale neoliticului. Ideea fundamentală – înnoirea lumii prin repetarea cosmogoniei – este caracteristică pentru perioada preagrícola. O regăsim, cu variații inevitabile, la australieni și la numeroase triburi din America de Nord. La paleocultivatori și agricultori scenariul mitico-ritual de Anul Nou comportă revenirea morților, ceremonii asemănătoare supraieșuiesc în Grecia clasică la vechii germani, în Japonia etc.

Desigur, fără a anticipa scenariile românești, aspecte esențiale ale viziunilor din neolitic le vom regăsi în substratul arhaic al obiceiurilor noastre. Există în etnologie, în general și în componentele sale – etnografice, artă populară, folclor –, o veche dispută care ține să se perpetueze, cea dintre monocentrism și policentrism. Este vorba un presupus centru unde s-ar fi format elementele esențiale de la baza credințelor sau culturilor populare, sau de faptul că experiențele mistice sau de viață generate de circumstanțe asemănătoare au generat scenarii rituale asemănătoare. În cazul Anului Nou, ca și în multe altele, ambele puncte de vedere par a perpetua aceeași viabilitate.

Anul Nou presupune, începând din neolitic, trecând prin culturile popoarelor din Antichitate, până în timpurile moderne, posibilitatea creării unei noi existențe, în coordonatele valorizării vechilor concepte morale și ale unei purificări generale. Desigur sunt imense deosebiri privind intensitatea respectivelor trăiri.

Pentru cei din vechime era vorba de regenerarea întregii omeniri, chiar a întregului Univers, pe când noi, modernii, ne propunem regenerări, unele mai banale decât altele. Mircea Eliade citează din lucrări de specialitate denumirea sumeriană pentru Anul Nou și semnificațiile sale profunde. Numele sumerian al acestei sărbători a-ki-til înseamnă „forța care face să trăiască din nou lumea (tel = a trăi și a retrăi, astfel un bolnav ce retrăiește, adică se însănătoșește); tot ciclul eternei reînnoiri este evocat. Scenariile mitico-rituale de Anul Nou, mai mult sau mai puțin analoge, sunt atestate în nenumărate culturi. Afirmările de mai sus sunt susținute de Mircea Eliade prin noi exemplificări din aria mesopotamiană. În Babilon, în zilele de Anul Nou era recitată *Enuma eliș* (*Cândva sus*), cartea care constituie o adevărată cosmogonie, povestea începuturilor zeităților, luptele dintre acestea. Această sărbătoare numită „zagmuk”, adică începutul anului în sumeriană, și „akitu” în akkadiană,

se desfășura pe parcursul a 12 zile, așa cum era și tradiția veche românească. Tot în acest interval, regele conducea o procesiune care se îndrepta spre Bit Akitu, respectiv casa în care se desfășura ritualurile dedicate Anului Nou. Acum se stabileau și destinele fiecărei luni a anului.

Întoarcerea de la Bit Akitu constă în hotărârea destinului pentru fiecare lună a anului.

„Hotărându-le”, se crea ritualic anul, adică se asigura șansa, fertilitatea, bogăția noii lumi care se naștea. Akitu reprezintă versiunea mesopotamiană a unui scenariu mitico-ritual destul de răspândit, anume festivitatea de Anul Nou considerată ca repetiție a cosmogoniei. Întrucât regenerarea periodică a Cosmosului constituie marea speranță a societăților tradiționale, ne vom referi adesea de sărbătorile de Anul Nou. Precizăm acum, că mai multe episoade ale lui „akitu” se întâlnesc – pentru a ne limita la Orientul Apropiat – în Egipt, la hitiți, în Ugarit, în Iran, la mandeeni. Astfel, de exemplu, „haosul” actualizat ritualic în ultimele zile ale anului, era semnat de excese „orgiastice” de tip Saturnalia, prin răsturnarea oricărei ordini sociale, prin stingerea focurilor și întoarcerea morților (figurați prin măști). Luptele între două grupuri de figuranți sunt atestate în Egipt, la hitiți și în Ugarit. Obiceiul de a „fixa sorțile” celor 12 luni care urmează în timpul celor 12 zile intercalate, stăruie încă în Orientul Mijlociu și în Europa Orientală.

În continuare, Mircea Eliade, subliniază reiterarea cosmogoniei și în Egiptul antic, tot cu prilejul Anului Nou. O observație extrem de interesantă pentru noi este cea referitoare la reprezentarea zeilor prin animale. Aceasta s-ar explica prin caracterul imuabil al prezenței animale, prin generalizarea acestuia, pe când imaginea anului este diversificată și schimbătoare. Se afirmă apoi, că egiptenii considerau viața animalelor drept supraumană ea împărțind viața statică a Universului.

La fel ca faraonul egiptean, regele hitiților conducea sărbătorirea Anului Nou, numită „purulli”. Și de data aceasta, avea loc o recitare cu caracter cosmogonic, respectiv lupta dintre zeul furtunii și Dragon.

La iraniienii antici, ritualurile de Anul Nou se concentrău pe ultimele zece zile ale vechiului an. În acest interval, sufletele morților se întorc pe pământ și circulă libere pretutindeni. Tot atunci, fiecare căuta să aibă veșminte noi, așa cum, la sfârșitul lumii, tot într-un astfel de interval, divinitatea va dărui veșminte strălucitoare celor înviați.

Pentru vechii tibetani, Anul Nou era prilejul unor nenumărate și diversificate întreceri, curse de cai, jocuri atletice, trageri cu arcul etc., care aveau ca model mitic luptele dintre zeii Cerului și demoni.

Mai aproape de originea obiceiurilor noastre se situează, desigur, cele legate de geneza poporului român. Strămoșii noștri daco-geți erau o ramură a tracilor, despre care știm că serbându-l pe Dionysios (zeul grec era de origine tracă) alcătuiau alaiuri de personaje mascate. Dintre acestea, în prim plan se situa un țap (*tragos*, de la numele căruia a provenit mai târziu denumirea de tragedie) de unde, probabil, prin substituție, a apărut capra și alaiul acesteia. Apoi, Saturnaliile romanilor preced la rândul lor larga gamă a manifestărilor noastre de Anul Nou.

Expoziția „CULORILE TOAMNEI” a lui IOAN VÎNĂU de la Muzeul Județean Vaslui

Dr. Laurențiu CHIRIAC

Plasticianul ieșean **Ioan VÎNĂU** e omul care știe să-și confeseze emoțiile cel mai profund cu putință: prin **pictură**. Sugestivă și plină de încărcătură semantică, **expoziția „CULORILE TOAMNEI”** - deschisă la Sala „Arta” a Muzeului Județean „Ștefan cel Mare” Vaslui în perioada noiembrie-decembrie 2015 - reprezintă o invitație a pictorului la un dialog emoțional și rațional între el și public, în care privitorul trebuie să fie „coautor”, nu numai prin trăirea intensă din fața creației, ci și prin adăugirea de noi sensuri într-un eventual exercițiu de pictură făcut (inconștient) de el. Pictură de mari

deschideri către noi sensuri cognitive, creația lui **Ioan VÎNĂU** e trăită încă romantic sub forma unei poezii în care „cititorul” este invitat să transceadă limitările cotidianului într-un nivel superior de percepție a realității.

Cu o bogată experiență de artist monumentalist (venită din îndemnarea de a realiza cândva scenografiile și decorurile la Teatrul „V. I. Popa” din Bârlad), **Ioan VÎNĂU** apelează și acum la spații mari, fără a omite detaliile relevante, tocmai pentru a compune un **univers pictural emblematic**, în cadrul căruia sugestiile figurale și florale sunt arhitecturizate, iar spațiul pictural e sintetizat și eșalonat sub forma unor absconse trame verticale și orizontale. Acest mod de ecranare a spațiului pictural și de tactilizare a imaginii prin culoare și sinteză constituie o particularitate a creației artistului, dar și un spectacol vizual extrem de incitant, în care voluptatea sintezelor și cromatica frapantă dau tonul unei muzicalități a ritmurilor plastice de esență.

În același timp, avem de-a face și cu un anumit polisemantism în creația lui **Ioan VÎNĂU**, căci fiecare tablou reprezintă o inedită rostuire de sensuri, încorporate la rândul-le într-un alt tablou de mai mici dimensiuni și toate legate între ele de simbolismul întregii narări

plastice. Vorbim, de fapt, de un adevărat compendium de stări și sentimente extrem de sugestive, în care teluricul și astralul, sacrul și profanul sau materia și spiritul „stau dimpreună la taifas”, tocmai pentru a-și lămuri constructiv diferențele și pentru ca totul să ducă către perfecțiunea spirituală a omului.

Coexistența pe aceeași pânză generoasă a elementelor realiste, suprarealiste și abstracționiste denotă o subtilă știință a compunerii și o montare congruentă a planurilor, potențate fie de **simbolistica internă a picturii**, fie de **lumina ce izvorăște din miezul fosforescent al culorii**. Atacate direct prin lumină pulsatorie și sinteză vitalistă, elementele definitorii ale picturii lui **Ioan VÎNĂU** sunt focalizate către transcendența inimii și a gândului privitorului. În fond, acest izvor tămăduitor de lumină și esență are darul de a ne liniști neliniștile și de a da palpit vieții și frumuseții acesteia!

Zugrăvirea de **peisaje autumnale**, modelarea de **chipuri și siluete fulgurante**, dar mai ales plămădirea de **naturi statice** cu iz de reverie autumnală le regăsim într-o epopee picturală zămislită de poeticitate și melancolie, în cadrul căreia **drapajele de culoare și sentiment** exultă sub forma unor falii de extaz ce cristalizează florul lăuntric, adâncindu-l și liniștindu-l în același timp.

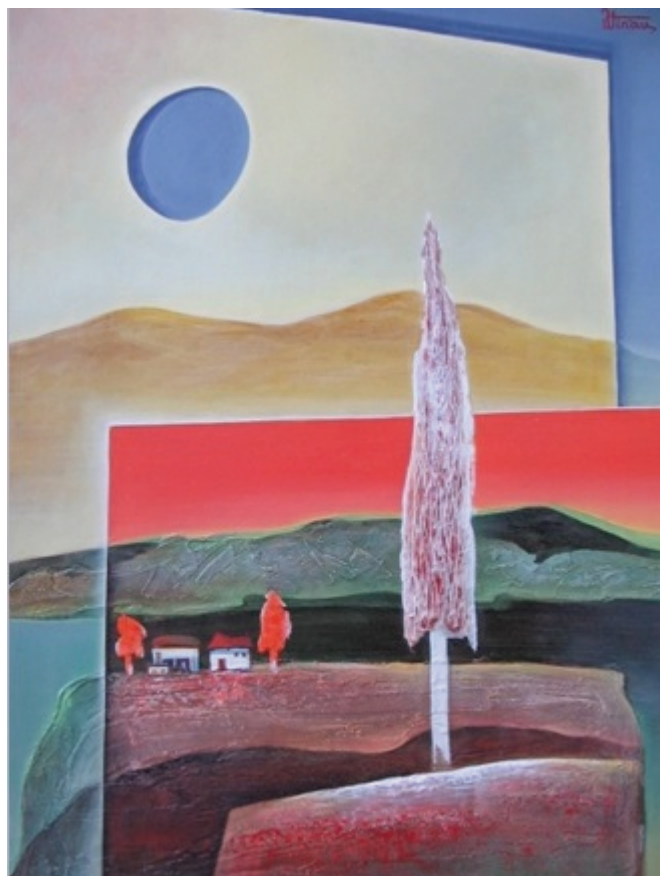
Mai mult decât atât, prin senzualitatea tușelor de culoare și prin reconceptualizarea spațiului figurativ succulent, **Ioan VÎNĂU** plămădește natura (inclusiv cea umană) ca pe un tablou cosmogonic al structurilor firescului, fluidizându-și creația cu un desen discret și cizelat, în care lirismul are darul de a umaniza priveliștile. În fine, toată această creație picturală cu care **Ioan VÎNĂU** a venit la Vaslui este plină de simboluri și arhetipuri universale. Chiar dacă cea mai mare parte a lucrărilor sale par să fie abstracte, ele transmit mesaje subtile și au ca sursă de inspirație crezul artistului că arta este cea mai fascinantă manifestare a Spiritului Divin creator în plan terestru și că ea este singura care poate face legătura între condiția umană-efemeră și cea divină-eternă.

În fond, **Ioan VÎNĂU** a știut să-și însușească datele vizibilului, și-a găsit soluția de ieșire, de deschidere, renunțând la zona fructificabilă a experienței anterioare. **El a recuperat figurativul și arta subversivă**, iar expresia generală a imaginii sale a căpătat vitalitatea ideii în mișcare și forța percutantă a simbolisticii inspirate. Privește natura ca pe un **tablou cosmogonic al structurilor naturale**. Modelele lui figurative sunt pământul, cerul, apa, vegetația, surprinse cu o tendință vădită de **tactilizare a imaginii**. Starea de fragmentare a compozițiilor sale reflectă tocmai realitatea imposibilă vis-a-vis de necuprins. Numai că pictorul le limitează, decupându-le și ecranându-le. Ar fi vorba, pe de o parte, de un fel de structurisme elaborate cu rigoare

intelectuală, printr-o eficace **tehnică a ecranărilor**, apoi de eșalonarea în adâncime a unor fictive culise, plane provenite din adăugarea unor trame verticale și orizontale de diferite dimensiuni pe care artistul arhitecturizează sugestii figurale florale, peisajii, emblematizări ale spațiului tomnatic.

Întreaga atmosferă ce se desprinde este a unui artist personalizat cu o puternică încărcătură emoțională. Ceea ce ne spune **Ioan VÎNĂU** nu este așadar o versiune etică a lumii, ci una poetică, o alcătuire a spațiului într-o formă sintetică. E un soi de amestec între realul intelectual, realitatea rațională și abisalitatea târzie a unei clasicități revalorizate, într-un spațiu imanent în care e provocat conflictul dintre determinarea istorică prin cultură și condiția eternă și incoruptibilă a ființei umane, văzută în conexiunile sale simbolice. În fond, omul e singura ființă care își permite să se mire asupra miracolului existenței sale, dar și să-și redefinească Sinele și să-și degaje estetic propriile tensiuni spirituale.

De altfel, focalizând miezul identității plastice contemporane universale, **expoziția** își proiectează propriile **ritmuri atemporale** și se înscrie în registrul artelor vizuale, în care conceptele ilustrează figurativ meditațiile structurate în tematica de **artă a multiculturalității**. În această **pictură metafizică** prevalează ideea și conceptul asupra observației realității, dar și a discursivității asupra Sinelui. Scenele pictate ne duc la o interesantă **dinamică a spectacolului vizual** și la **aluzia simbolică cu ritualuri învăluite**

chivotului memoriei, investită cu expresivitate într-o lucrare-concept și restituită comunității. Recuperarea prin potențare valorică și cu o fină ironie a semnelor și simbolurilor insuficient uzitate e un recurent în cultura plastică a lui **IOAN VÎNĂU**, dar și o plăcută nostalgie pentru mitologic și fabulos, vizitate uneori de artist cu al său zîmbet în colțul gurii.

În lucrul cu imaginea, arta pastică se schimbă și evoluează doar tehnologia de redare. În artă trăim un **prezent continuum**, artistul fiind în concordanță cu epoca sa în orice perioadă. Auto-întrebări în ceea ce privește condiția artistului sunt firești și vor mai exista. Tocmai de aceea, **IOAN VÎNĂU** destructurează cu savoare imaginea, pentru a o recompune după propriile criterii de valorizare și pentru a-i adăuga sensuri noi. E și acesta un discurs plastic inteligent, sublimat într-un fel de suprealism oniric și fabulatoriu care duce în final la necesare detașări ironice postmoderne și la o parabolă vizuală cu temeinic substrat cultural și spiritual.

În concluzie, adâncul infinit al lumii din cadrul Expoziției "**CULORILE TOAMNEI**" a fost cutremurat de verva imaginativă a lui **IOAN VÎNĂU**, în care se înfiripă marea taină a convocării unor reflecții din cioburile sufletului său, întreaga adunare promițându-ne surpriza unor **inedite revelații**. Ispitite de aură, dar încercând să ne facă să alunecăm mai ușor spre "clipele protocolare", picturile lui **IOAN VÎNĂU** au deja acea "**aureolă carnivoră**" care să ne provoace propriile noastre "**eufonii ale sufletului**". Așadar, vă invităm să savurați cu mare plăcere tot neprevăzutul din această sugestivă îngemănare simbolică a toamnei!

în mister care dau senzația unui joc pictural complet, din care răsar urmele unor uitate concepții arhetipale. Exhibarea plăcerii de a lucra cu o anumită **tactilizare a simbolurilor** dau compozițiilor figurative acea bucurie a spiritului.

În realizarea unei lucrări, mai întâi apare **ideea**, însă de multe ori este nevoie de timp pentru a o construi fizic. Tocmai de aceea, artistul știe că **arta și jocul** nu ar trebui să se suspende în nici un punct al existenței noastre, fapt pentru care el recuperează pe retina memoriei afective imaginea simbolică, ridicată la rangul de **icon vizual**, transformată apoi în **resort al**

De neuitat: Limba română

Ioan DĂNILĂ

Fiecare dintre cărțile coordonate de Ion N. Oprea în seria Cenaclul literar la distanță este un magazin în care intri cu nerăbdarea de a te reîntâlni cu lume bună și înțeleaptă. De data aceasta jocul de rol poartă eticheta „Nu uita...”, care nu neapărat e un imperativ ferm, ci mai degrabă o invitație la a ne proteja amintirile și a le da glas aceluia care ar putea fi lecții de viață pentru alții.

Ediția 2015 a antologiei pare să fie una dintre cele mai bogate în prezențe ale limbii române în aproape toate ipostazele. Una dintre ele, gnostică, îi aparține lui Vasile Ghica, din a cărei superbă colecție transcriem două aforisme: „Politica noastră de astăzi înseamnă cât mai multă corupție. Și cât mai puțină gramatică” (p. 14), respectiv „Când intră în politică, oamenii de cultură e bine să știe că riscă să fie conduși de tot soiul de agramați” (p. 301). Universitarul clujean Doina Butiurcă îi trimite lui Ion N. Oprea o lucrare demnă de un volum de studii și cercetări științifice din domeniul filologiei: „Limba română în lume”. Autoarea investighează presa culturală din diaspora cu un singur țel: de a descoperi interesul gazetarilor români din străinătate pentru cultivarea limbii. Constatările nu sunt liniștitoare: „există un număr restrâns al rubricilor consacrate problemelor de limbă stricto sensu și cu atât mai puțin reviste interesate de problemele punctuale ale limbii române literare” în S.U.A. și Canada. Căile de a-i determina pe românii din afara granițelor țării să comunice corect sunt diverse: apelul la dicționar, când sensul unui termen este incert, modele de conjugare a verbelor și de declinare a pronumelor, combaterea „beției de cuvinte” etc. Alteori sunt reproduse texte ale marilor lingviști, ca acela al lui Al. Graur din 1934, dureros de actual și la noi: „Cum se face oare că elevii din Franța sau din Anglia pot

învăța ortografia limbii lor, infinit mai complicată decât a noastră, iar elevii din România scriu atât de mizerabil? Nu poate fi decât o singură explicație: nu se dă destulă atenție scrierii. Programele sunt prea vagi în această privință, iar profesorii de limba română se socotesc, în general, prea mari savanți ca să se ocupe de amănunte atât de meschine: ei discută filozofie, formează suflete etc., iar elevii lor scriu: *v-a veni, *mam dus, *părinți mei” etc. Rubricile au nume expresive (Colțu’ lu’ Vanghele) sau terne (Limba noastră), iar titlurile sunt uneori surprinzătoare: „Romgleză? Niciodată!” (Observatorul – 2010). În acest context, îndemnul Dornei Stoica din Bârlad este bine-venit: „Frați români plecați prin lume,/-N orice țară vă aflați,/Pe copii și pe nepoți/Învățați-i să vorbească/Și în limba românească!”

Ligia Ghinea, absolventă a Literelor craiovene, este profesoară în municipiul-reședință al județului Covasna – Sfântul Gheorghe. Nu-i este ușor, dar o susține alcătuirea entității biologice: „Limba română sunt eu./Am fost zămislită de părinți/În limba română./Fiecare celulă a ființei mele,/Pământene,/E plămădită în grai românesc”.

Luca Bejenariu, bucovinean din Rădăuți, e un iscusit portretist al dascălilor săi de la Filologia ieșeană: cu Dumitru Gafițeanu, un semestru întreg a „făcut analize sintactico-morfologice din Povestea lui Harap-Alb, de Ion Creangă”; Gh. Agavriloaie, dacă dădea un cinci, îi cerea studentului să spună că literatura română a studiat-o „cu... portarul de la Universitate”, iar Petru Zugun, Ilie Dan, Gavril Istrate și Ion Popescu-Sireteanu i-au fost la fel de buni dascăli de lingvistică.

Cărțile coordonate de Ion N. Oprea ar trebui să se găsească în toate bibliotecile județene.

Dialog interior

Vasile FETESCU

Orice om, indiferent dacă trăiește singur sau înconjurat de semeni, dacă este tânăr sau vârstnic, are momente când stă de vorbă cu el însuși. Nevoia de a dialoga cu sine apare mai frecvent la persoanele solitare, acelea care trebuie să suplinească *statul de vorbă* cu altcineva prin dialog cu propriul eu.

Dar ce poate să vorbească cineva cu el însuși? Orice. Și chiar mai multe decât cu un interlocutor, față de care nu vrei, nu poți sau nu trebuie să-ți descarci sufletul. În unele cazuri este chiar riscant să te confesezi altcuiva, fie ea persoană apropiată și de încredere.

Revin la conținutul dialogului interior. În aceste *șuete* cu tine însuși, când arbitru este conștiința, pe care, oricât ai vrea nu o poți păcăli, îți treci în revistă și îți analizezi propria activitate, adică îți faci bilanțul celor ce ți-ai propus și ce ai realizat, și întocmești proiecte pentru viitor. Într-un bilanț este imperios necesar să stabilești dacă țelurile propuse au fost realiste, dacă mijloacele folosite au fost adecvate și corecte, dacă rezultatele au fost cele așteptate și care vor fi pașii următori.

În aceste dialoguri, mai ales când duci o viață singuratică, retrăiești momente din trecut, le drămuiești cu mintea și mai puțin cu inima, le întorci pe toate fețele, te bucuri pentru reușite și te întristezi pentru eșecuri, te cerți și te autoacuzi pentru greșeli, îți aduci învinuiri ca un procuror neîndurător, și, asemenea unui judecător imparțial emiți sentința de autocondamnare.

Într-o *ședință de judecată* sunt aduse în fața instanței întâmplări și fapte petrecute în lungi perioade de viață, în ani și decenii. În forul interior, în memorie anii sunt comprimați, înghesuiți în minute și secunde spre a fi analizați și judecați.

- Dar gândurile?

- Gândurile, în slobozenia lor, zboară bezmetice peste timpuri nemăsurate, pătrund în adâncimea necuprinsului, se însoțesc haotic unele cu altele dând naștere imaginilor fanteziste care, necontrolate, pot altera și zdruncina echilibrul psihic atunci când dialogul cu sine este utilizat în exces.

Singurătatea și vârsta înaintată sunt două dintre condițiile favorizante ale dialogurilor interioare iar amintirile, aceste vestigii ale vieții trăite, reprezintă materialul supus prelucrării și judecării. Adevăratul și cel mai aspru judecător este propria conștiință. Ea este forul intim suprem în măsură să stabilească vinovățiile sau meritele.

Iată unul dintre multiplele dialoguri purtate cu mine însumi.

- În inocenta copilărie timpurie ai dus o viață presărată de lipsiri, alături de mulți frați și surori, sub oblăduirea unor părinți fără știință de carte dar înțelepți și harnici, grijulii până la sacrificiu pentru familia lor numeroasă. Erai sortit, ca și ceilalți copii din familie, să devii un țăran gospodar la casa lui. De ce ai dorit să iei drumul cărții, al învățaturii?

- Pentru că la vremea aceea, fiind elev la școala din sat am prins drag de învățatură. Rețineam ușor lecțiile predate de învățător, le memoram iar aceasta mă ajuta să înțeleg alte lecții și să fac legături între ceea ce dobândeam în timp la diverse obiecte de învățământ. Învățătorii spuneau că sunt sprinten la minte și este păcat să nu merg la școală mai departe.

- Îți dădeai seama că întreținerea unui copil în învățământul secundar era pentru părinți o grea povară?

- Da! Chiar în aceste condiții grele, amplificate de războiul ce deja începuse, doream să învăț. Că în cei șase ani cât am învățat la școala din sat am fost un elev cuminte și sânguinos o dovedește faptul că la concursul de admitere susținut la liceul „A.T. Laurian” din Botoșani am obținut o medie care mă situa între primii zece reușiți deși o mare parte dintre candidați provenea din oraș.

- De ce ți-ai retras dosarul de la Laurian și te-ai dus la concursul de admitere la Școala Normală de la Șendriceni? Liceul teoretic îți oferea posibilitatea să urmezi orice facultate ai fi dorit.

- Învățământul superior era pentru mine o țintă prea înaltă și prea îndepărtată, în timp ce școala normală reprezenta drumul cel mai scurt spre obținerea unei calificări și în plus îmi favoriza întoarcerea ca învățător în satul meu.

- Erai conștient de riscul pe care ți l-ai asumat renunțând la locul ocupat la liceul Laurean pentru probabilitatea de a intra cu bursă la școala normală, că dădeai vrabia din mână pe cioara de pe gard?

- Sincer, nu! Reușita de la Laurian și dorința de a scurta drumul spre o calificare mai rapidă m-au determinat să-mi asum acest risc.

- Pregătirea bună de la școala din sat și experiența examenului de la liceul din Botoșani ți-au folosit la examenul de la Șendriceni?

- Da! Am fost admis la școala normală al treilea pe listă, cu bursă, așa cum îmi doream, urmând să demonstrez pe parcursul celor opt ani de studii că posed calitățile necesare unui educator.

- După cele povestite în alte cărți în care faci referiri la etapa de studii Șendriceni, rezultă că cei opt ani petrecuți acolo în vremuri tulburi și grele, cu evenimente nefaste pentru țară și generațiile trăitoare atunci, au fost hotărâtori pentru devenirea ta ca om de școală și autor de cărți.

- Așa este! Am mers la școala normală a domnului lancu animat de dorința de a învăța cu temei și de a deveni învățător. M-am dedicat învățaturii, pregătirii de ansamblu pentru activitatea didactică, am suportat cu stoicism vicisitudinile vieții izolate și gri din anii de internat, privațiunile din anii războiului și ai secetei, am aspirat spre ocuparea unui loc între premianții clasei și am reușit ca în cursul superior să mă situez pe locurile III și II, fără a-l putea depăși pe colegul Severincu, premiantul I în toți cei opt ani de școală.

- Ai început să te cam lauzi, și nu-i frumos!

- Nu mă laud deloc. Dovadă sunt și rezultatele de la universitate. În cei patru ani de studenție am avut la examene un singur *suficient* la *Literatura rusă și sovietică*, iar la Examenul de stat, numai *foarte bine*.

- Știi că nu toți premianții din școală sunt frunțași în profesie și în viața socială!?

- Sorții au hărăzit ca filozofia mea de viață și de muncă să mă conducă pe drumul spre afirmare în profesie, în societate și în lumea oamenilor de cultură. Activitatea de dascăl am prestat-o cu responsabilitate și dăruire, impulsivat de dorința de a fi un educator apreciat și respectat. Deși funcțiile de conducere nu reprezentau pentru mine o atracție, le-am îndeplinit bine atunci când mi-au fost încredințate. M-au preocupat în mai mare măsură optimizarea activității la catedră, munca educativă ca diriginte și cercetarea psihopedagogică. Acestea mi-au dat cele mai multe satisfacții și mi-au furnizat materialul necesar pentru scrierile de mai târziu.

- Apropo de cărți! Ce te-a determinat să te apuci de scris? Într-un interviu acordat regretatului profesor Mircea Agrigoroaie de la Școala Normală ai afirmat că te-ai apucat de scris pentru a-ți ocupa

timpul. Să înțeleagă cititorii că pătrunderea în lumea literaturii s-a datorat unei situații conjuncturale? Să-mi fie iertată aprecierea dar motivația pe care ai oferit-o este cam subțire.

- Cred că ai dreptate. Opțiunea pentru scris are mobiluri interioare, chemări din viața parcursă, experiențe trăite și teaurizate în memorie.

- Gândești ca o ciubotă. De aceea nu mă mir că te-ai subapreciat și ai pierdut trenuri care te puteau duce la destinații mai înalte. Ți-au lipsit îndrăzneala și aspirațiile superioare. Colegi de-ai tăi, care nu erau mai breji ca tine, au țintit mai sus și au ajuns pe culmile ierarhiei universitare, în cele mai înalte sfere politice, funcționari superiori, demnitari. Când a fost situația de a lupta pentru menținerea în funcții, ai dezarmat, ai cedat, ai demisionat. Adu-ți aminte de gafa de la Bârlad când ai renunțat la funcția de director adjunct, de slăbiciunea de care ai dat dovadă când ai cedat presiunilor de a fi instalat la conducerea Liceului Pedagogic în locul tău un fost activist care nu avea decât meritul de a dovedi tupeu și dorința de a se afla mereu în fruntea bucatelor. Să nu mai vorbim de renunțarea la învățământul superior în schimbul funcției de director la liceul „C. Negruzzi”.

- Degeaba mă cerți! În viziunea mea de atunci, în angrenajul meu profesional nu figurau asemenea veleități. Țelurile mele dascălești se situau pe un alt palier. Unul dintre acestea era de a rămâne în memoria și sufletele elevilor mei ca un educator devotat, care le-a transmis, odată cu cunoștințele, și înțelegeri profunde despre profesia didactică și viață. Încerc să cred că am reușit să fiu un educator adevărat.

- Sigur că nu a fost ușor drumul pe care l-ai parcurs în profesie și în viață dar, cu aceleași eforturi ai fi putut realiza mai mult. Ți-au lipsit ambiția și încrederea în forțele tale.

- Și de data acesta ai dreptate. Dar trecutul nu-l poți schimba și nici abandona. El face parte din romanul trăit al vieții personale.

Acum sună cineva la ușă. Mai vorbim!

e-mail: revistaelanul@gmail.com
<http://sites.google.com/site/elanulvs/>

Redacția (tel.: 0235-436100)

Redactor șef: Marin Rotaru

Redactor-șef adjunct: Cristian Onel

Redactori corespondenți:

prof. univ. dr. Vlad Codrea,

Univ. „Babeș Bolyai”, Cluj-Napoca

prof. univ. dr. Ștefan Olteanu, București

asist. univ. dr. Bogdan Rățoi,

Univ. „Al. I. Cuza Iași”

Dan Ravaru, Vaslui

Corneliu Bichineț, Vaslui

Mircea Coloșenco, București

dr. Arcadie M. Bodale, Vicovu de Sus

Serghei Coloșenco, Bârlad

drd. Laurențiu Ursachi, Bârlad

dr. Laurențiu Chiriac, Vaslui

Ion N. Oprea, Iași

dr. Sorin Langu, Galați

ISSN: 1583-3593

Tehnoredactare: Bogdan Artene

Tipar: SC Irimex SRL Bârlad

Număr apărut cu sprijinul Centrului Județean pentru
 Conservarea și Promovarea Culturii Tradiționale Vaslui

Responsabilitatea pentru conținutul articolelor aparține, în exclusivitate, autorilor.

In memoriam

Scriitoarea ocultată a trecut în veșnicie

Sfârșitul lui Octombrie, anul 2015, a fost și încheierea cursului zilelor pe Terra a **Stelei Covaci**.

Vara a fost capricioasă, ba chiar tragică.

Niște penali au reușit să se substituie ca proprietari ai casei locuite de Stela și, cu concursul altor penali care, în prezent, umplu „beciul domnesc” din Capitală, au reușit s-o izgonească din apartamentul din str. Theodor Aman nr. 9A din București. Veniseră cu executor judecătoresc, cu jandarmi, cu tot dichisul...

Dar inima Stelei a luat-o razna...

Numai bine a ajuns într-o locuință cu chirie la proprietar particular și... totul s-a năruit.

Acum odihnește în același loc, la Bellu, unde cu douăzeci și doi de ani în urmă, în perimetrul aleșilor, în dreapta lui Mihai Eminescu, a fost depus trupul lui Aurel Covaci – soțul de-o viață și colegul de închisoare comunistă, o vreme...

STELA COVACI (n. Rădăuți-Prut, jud. Botoșani, 13 martie 1935), fiica Eleonorei (n. Râșcanu), brodează, și a lui Pantelimon Pogorilovschi, inginer agronom din Lipcani (jud. Hotin, Basarabia), cu merite profesionale deosebite (decorat de Regele Carol II, înainte de 1940, iar de sovietici cu Premiul Lenin, după 1955). Soră cu Ion Pogorilovschi, brâncușolog (premiul Academiei Române). Membră a Uniunii Scriitorilor din România. Membră a Asociației Foștilor Deținuți Politici.

Studii: Liceul „Regina Maria”, Dorohoi (1950-1954), Facultatea de Filologie București, Secția Literatură și Critică Literară (fosta școală de Literatură „M. Eminescu”), întrerupte în ultimul an de studii, fiind arestată și condamnată de comuniști pentru „delict de uneltire contra ordinii sociale” (*Cod Penal*, art. 209), într-un proces intentat unui grup de studenți apropiat lui Nicolae Labiș, considerat lider, printre care se număra și Aurel Covaci, viitorul ei soț. I se refuză reabilitarea și continuarea studiilor după eliberare (1959).

Activitate socio-culturală: muncitoare / funcționară la diverse unități de producție din Capitală, creatoare de modă vestimentară, în cadrul Fondului Plastic. Colaboratoare la presa scrisă literară.

Căsătorită cu Aurel Covaci (1952-1993), poet și remarcabil traducător (din 14 limbi străine), cu care are

doi copii: Laura – artist plastic consacrat și Andrei – designer și scriitor.

Opera: *Timpul asasinilor* (împreună cu Cezar Ivănescu), Libra, 1997; *Ceasul Utopiei* (Poezii), Axa, 2003, *Persecuția. Mișcarea studențească anticomunistă București-Iași (1956-1958)*, Vremea, 2006; *Noaptea de coșmar ale poetului Nicolae*

Labiș, Tracus Arte, 2011. *Nichita Stănescu. Aurel Covaci. Destinul unei prietenii. 1956-1983*, Premier, Ploiești, 2013.

Referințe: „Două zile prelungite mult în noapte am fost robul lui Cezar Ivănescu și al Stelei Covaci prin *Timpul asasinilor*. Cumplită cartel!” (Ștefan Fay, 1997); „*Persecuția*, cartea Stelei Covaci, se citește cu sufletul la gură și înfiorare, ca un roman polițist.” (Doina Jela); „*Persecuția*, o carte, în felul ei, cutremurătoare.” (Eugen Simion)

Dumnezeu să-i privegheze pe Covaci – Aurel și Stela – în lumea de dincolo!

Un grup de prieteni